

Armi Arppanen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Suvi Kalliomaa

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyö, 2021

KAVERITOIMINTAA MAAHANMUUTTAJILLE

Osallistujien kokemusten ja projektin kehitystarpeiden kartoittaminen

TIIVISTELMÄ

Armi Arppanen, Suvi Kalliomaa

Koronakaveri-projekti, osallistujien kokemusten ja projektin kehitystarpeiden kartoittaminen

52 sivua ja 2 liitettä

Syksy 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi AMK

Sosionomi AMK –diakoni

Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Stadin ammatti- ja aikuisopiston ja Helsingin seurakuntayhtymän kanssa koskien maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille suunnattua koronakaveri-projektia ja sen kehittämistarpeita. Yhteyshenkilönä toimi Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppilaitospappi Sanna Uusitalo. Tarkoituksena oli tarkastella Helsingin seurakuntayhtymän oppilaitostyön Koronakaveri-projektin kehitystarpeita niin projektiin osallistuneiden maahanmuuttajataustaisten suomen kielenopiskelijoiden kuin suomea äidinkielenään puhuvien vapaaehtoisina toimivien korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta heidän haastatteluissa antamansa palautteen perusteella.

Tutkimus on laadullinen ja menetelmänä on käytetty puolistrukturoitua teema-haastattelua, jonka pohjalta on tehty sisällön analyysi fenomenologiseen näkökulmaan, eli henkilön kokemusmaailman havainnointiin peilaten. Haastattelimme neljää toimintaan osallistunutta suomen kielen opiskelijaa ja neljää vapaaehtoista.

Tutkimuksessa maahanmuuttajien suurimmaksi korona-ajan haasteeksi nousi yksinäisyys, joka heijastuu monelle elämän osa-alueelle. Heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ovat vaarassa syrjäytyä. Yksinäisyys korostuu niiden maahanmuuttajien kohdalla, joilla ei ole koronan myötä mahdollisuutta tavata edes koulutovereita ja suomen kielen kielitaito on puutteellinen.

Asiasanat: maahanmuuttaja, kotoutuminen, yksinäisyys, osallisuus

ABSTRACT

Armi Arppanen and Suvi Kallioma

A Coronafriend project —experiences and project development needs

52 pages and 2 annexes

Autumn 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor's Degree in Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services

The aim was to examine the development needs of the Corona friend project from the perspective of Finnish language students with immigrant backgrounds and the university students who volunteered in the project based on their feedback in interviews.

The thesis was carried out in cooperation with Stadin AO, the Helsinki Vocational College and Adult Institute and the Lutheran Church in Helsinki regarding the Corona friend project for students with immigrant backgrounds and its development needs. Our contact person was educational institution priest Sanna Uusitalo from Helsinki Vocational College and Adult Institute.

The thesis was carried out as qualitative research by the method of semi-structured thematic interviews. The interview material was analyzed from the phenomenological perspective in order to mirror the experiences of the participants. Four Finnish language students and four project volunteers were interviewed for the research.

The results of the thesis show that loneliness, which is reflected in many aspects of life, became the biggest challenge for immigrants during the Coronavirus (Covid 19) pandemic. The most vulnerable people are at risk of exclusion. Loneliness is emphasized for immigrants who do not have the opportunity to meet even schoolmates as a result of the coronavirus and who lack language skills.

Keywords: immigrant, integration, loneliness, inclusion

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 MAAHANMUUTTAJIEN INTEGROITUMINEN SUOMALASEEN YHTEISKUNTAAN.....	6
2.1 Maahanmuuttaja	6
2.2 Kotoutuminen	8
2.3 Kotoutumisprosessi.....	9
2.4 Osallisuus	10
2.5 Conviviality (yhdessä elämisen taito)	11
2.6 Maahanmuuttajataustaisten kokema yksinäisyys	13
3 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT	16
3.1 Stadin ammatti ja aikuisopisto.....	16
3.2 Helsingin seurakuntayhtymä ja evankelis-luterilaisen kirkon Ovet auki -strategia	16
3.3 Pappi oppilaitoksessa	18
4 VAPAAEHTOISTOIMINTA.....	20
4.1 Mitä on vapaaehtoistoiminta?	20
4.2 Kirkon vapaaehtoistoiminta	21
5 OPINNÄYTETYÖMME TARKOITUS JA TAVOITTEET	23
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	24
6.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	24
6.2 Aineiston keruu	25
6.3 Aineiston analyysi	27
7 EETTISET KYSYMYKSET.....	29
7.1 Tutkimuksen eettisyys ja uskottavuus	29
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	30
8 KOKEMUKSIA JA KEHITTÄMISTARPEITA KORONAKAVERI-TOIMINNASTA	32

8.1 Toimintaan osallistumisen tavoitteet ja motivaatio	32
8.2 Yksinäisyyden lievittäminen	34
8.3 Toiminnan tarkoituksen toteutuminen	35
8.4 Kielen oppiminen ja integroituminen	36
8.5 Käsitys ajasta ja aikataulusta	38
8.6 Sukupuoliroolit ja kulttuuri-identiteetti.....	40
8.7 Toiminnan kehittämistarpeet	43
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
10 POHDINTA	49
10.1 Keskeiset havaintomme	49
10.2 Ammatillinen kasvu	50
LÄHTEET.....	53
LIITE 1. HAASTATTELUKUTSU.....	60
LIITE 2. HAASTATTELUKYSYMYKSET	61

1 JOHDANTO

Integraatiolla suomalaiseen yhteiskuntaan viitataan usein maahanmuuttajien kotoutumiseen. Tätä on sopeutuminen uuteen ympäristöönsä muun muassa toimeentulon, kielen, kulttuurin, sosiaalisten suhteiden, poliittisen osallistumisen, kuulumisen tunteen ja identiteetin näkökulmasta. Maahanmuuttaja taustaisten henkilöiden integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä opiskelu- ja työmarkkinoille on tärkeää, sillä maahanmuutto voi kohentaa niin maahanmuuttajien kuin myös kantaväestön hyvinvointia. Kotoutuminen on jatkuva kaksisuuntainen prosessi, mikä tarkoittaa, että myös yhteiskunta muovautuu ja kehittyy väestön monimuotoistuesssa maahanmuuton myötä ja kotoutumisen aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutumisessa tärkeäksi seikaksi nousee asuinmaan kielen oppiminen, mikä mahdollistaa yhteiskunnassa itsenäisen toimimisen. Kielitaito on verkostoitumisen edellytys. (Saukkonen, 2016.)

Kirkon diakoniatyössä kohdataan yksinäisyyttä päivittäin. Seurakuntien ja kirkon työssä pyritään aktiivisesti torjumaan kokemusta ulkopuolisuudesta ja yksinäisyydestä. Sen torjuminen on diakoniatyön keskeinen teema. Maahanmuuttaja taustaiset nähdään syrjäytymisen näkökulmasta erityisen haavoittuvaiseksi ryhmäksi. Erityisesti maahanmuuttajien lapset ja heidän integroitumisensa nähdään haasteellisena. Lasten lähtömaassa mahdollisesti kokemat traumat ja stressi näkyvät rauhattomuutena, keskittymisvaikeutena ja alakuloisuutena. Vanhempien stressi, yksinäisyys ja taloudelliset vaikeuden altistaa myös perheen lapset psyykkisille ongelmille.

Tämä opinnäytetyö pohjautuu Helsingin seurakuntayhtymän oppilaitosyhteistyön Koronakaveri-projektiin, joka ideoitiin Helsingin seurakuntayhtymän Ilman sinua -kampanjan pohjalta joulukuussa 2020. Ilman sinua -kampanja oli suunnattu lievittämään korona-ajan tuomaa yksinäisyyttä teemana "ilman sinua ei ole valoa" ja rohkaisemaan ihmisiä olemaan valona toisilleen sekä asettamaan kynttilä ikkunalle ja levittämään näin sanomaa, että yhdessä tästä selvitään. (Kirkko Helsingissä, 2020.)

Yksinäisyys on teema, joka on vahvasti läsnä etenkin maahanmuuttajien keskuudessa. Korona-ajan luomat esteet ihmisten kohtaamisessa rajoituksineen vaikeuttaa maahanmuuttajien integraatiota yhteiskuntaamme ja näin syntyi tarve Koronakaveri-projektille. Projektin tavoitteena on tarjota suomen kieltä opiskeleville maahanmuuttajataustaisille Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoille mahdollisuus harjoittaa suomen kielen osaamista keskustelemalla, tutustua suomalaiseseen arkeen ja kulttuuriin sekä mahdollistaa vapaaehtoistyö ja kohtaaminen etäyhteyksin suomen kieltä äidinkielenään puhuvien korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Hanke käynnistyi vapaaehtoisten perehdytyksellä tammikuussa 2021 ja sitä seuranneelle toteutuksella, joka sisälsi vähintään neljä tunnin mittaista etäta-
paamiskertaa.

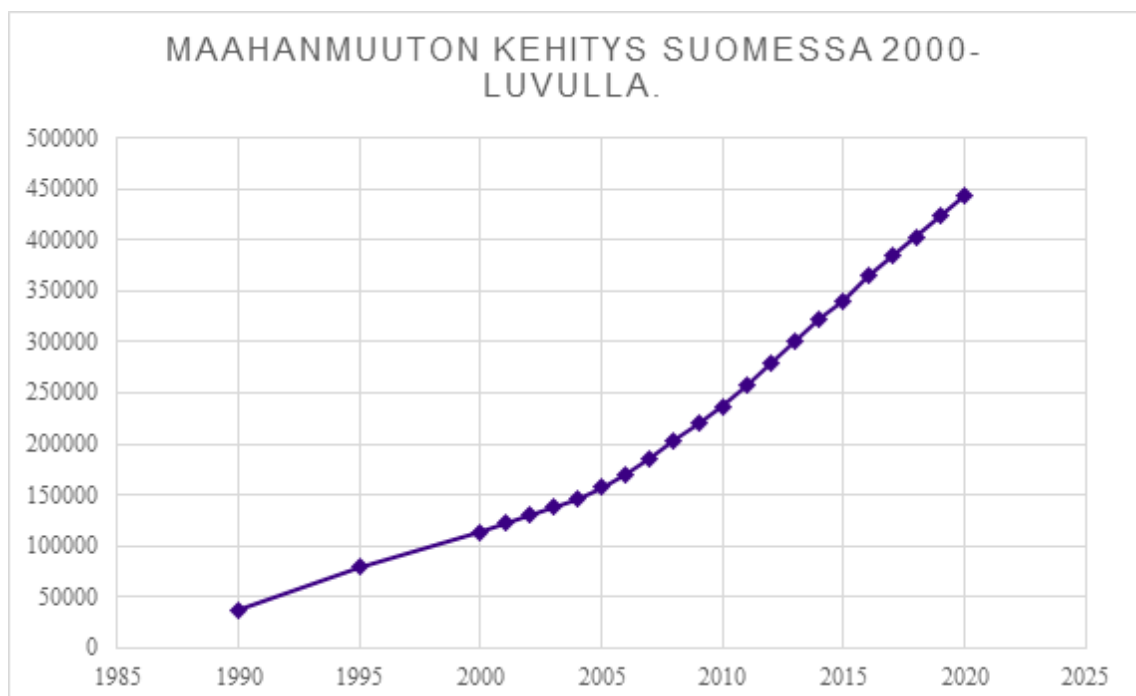
Opinnäytetyössämme tarkastelemme Helsingin seurakuntayhtymän oppilaitosyhteistyön Koronakaveri-projektiin osallistuneilta keräämäämme palautetta niin maahanmuuttajataustaisten Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoiden kuin suomea äidinkielenään puhuvien korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Työmme tavoitteena oli tuottaa tietoa toiminnan kehittämisen tarpeisiin etenkin maahanmuuttajataustaisten erityistarpeiden näkökulmasta poikkeusaikana, mutta otimme työssämme huomioon myös suomea äidinkielenään puhuvien vapaaehtoisten näkökulman, jotta saamme kattavan kokonaiskuvan toiminnasta ja sen mahdollisista kehittämistarpeista. Työmme tuloksia tarkastellessamme puhumme maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista termillä opiskelija ja suomea äidinkielenään puhuvista vapaaehtoisista korkeakouluopiskelijoista termillä vapaaehtoinen. Menetelmänä käytimme teemahaastattelua, jonka pohjalta teimme sisällön analyysin fenomenologiseen näkökulmaan, eli henkilön oman kokemusmaailman havainnointiin peilaten.

2 MAAHANMUUTTAJIEN INTEGROITUMINEN SUOMALASEEN YHTEISKUNTAAN

Maahanmuuttajien integroituminen on monimuotoinen prosessi. Kyse integraati-ossa, eli kotoutumisessa, on siitä, että kuinka maasta toiseen muuttanut henkilö löytää oman paikkansa ja tapansa olla ja toimia.

2.1 Maahanmuuttaja

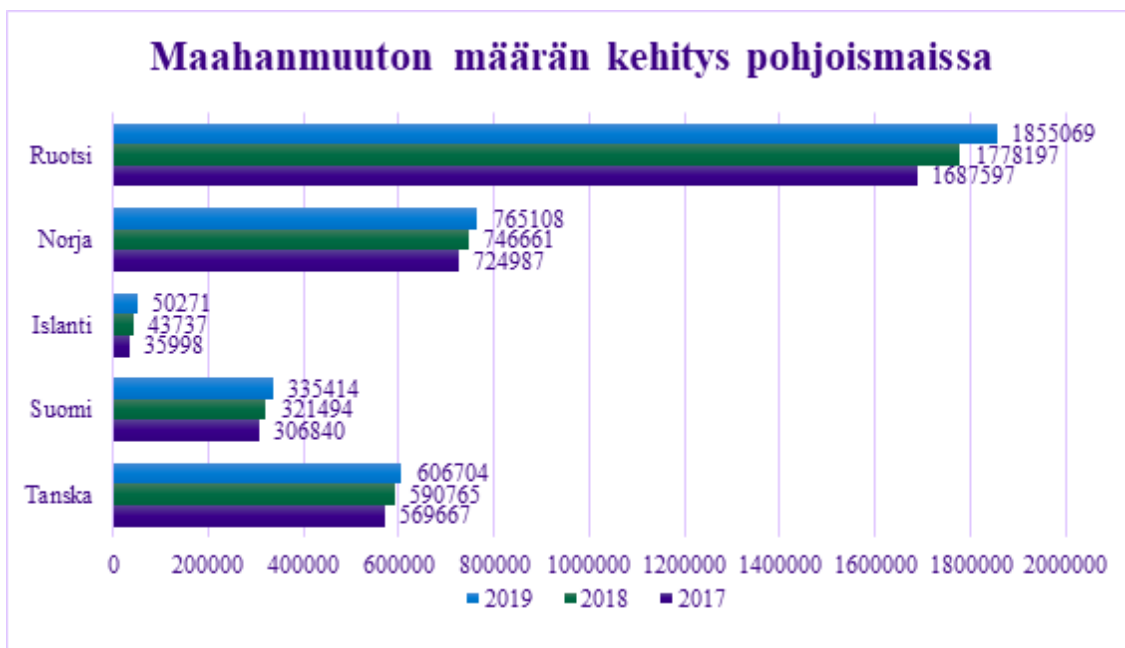
Maahanmuuttajaksi kutsutaan perhesyiden, työn, opiskelun tai lähtömaassa vallitsevan tilanteen vuoksi maahan muuttanutta henkilöä, joka on syntynyt muussa kuin kohdemaassa. Nimitystä käytetään myös yleiskäsitteenä maasta toiseen muuttavalle henkilölle (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021a). Tilastokeskuk- sen (i.a.) mukaan maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä oli vuonna 2019 n. 8 prosenttia. Oheisesta kuviosta (kuvio 1.) käy ilmi vuotuinen kehitys maahan- muutossa vuosina 1990–2020. (Tilastokeskus, i.a.)

Kuvio1.

Saukkonen (2020, s. 24.) pitää määritelmän maahanmuuttaja haasteena, että käsitteellä tarkoitetaan usein asiayhteydestä riippuen eri asioita. Hän linjaa, teoksessaan Suomi omaksi kodiksi, että sanalla maahanmuuttaja tarkoitetaan ulkomailla syntynyttä ulkomaalaistaustaista henkilöä. On monia tapoja jaotella maahanmuuttajat valtaväestöstä. Saukkonen nostaa esiin rajauksen ulkomailla syntyneiden ja muiden yhteiskunnan jäsenten välillä, jota hän pitää yksinkertaisimpana ja yleisimmin käytettynä. Hän pitää kuitenkin tärkeänä rajata ryhmää lisää riippuen tarkastelu näkökulmasta. Kotoutumisen näkökulmasta tarkasteltuna Saukkonen (2020, s. 24) näkee tärkeäksi erottaa ryhmästä ne, joiden vanhemmista toinen tai molemmat ovat syntyneet Suomessa. Suomalaistaustaisina maahanmuuttajina heidän kotoutumispolkunsa on usein nopeampi ja suoraviivaisempi kuin ulkomaalaistaustaisten maahanmuuttajien.

Tilastokeskus (i.a.) käyttää syntyperään perustuvaa luokittelua, jossa ulkomaalaistaustaisiksi rajataan kaikki, joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Suomalaistaustaisiksi Tilastokeskus rajaa ne henkilöt, joiden molemmat tai toinen vanhempi on syntynyt Suomessa. Suomen lisäksi samaa linjausta käyttävät myös muut Pohjoismaat ja se mahdollistaa tarvittaessa tilastollisten aineistojen maiden välisen vertailun (Saukkonen 2020, s. 24–25). Muuttoliike Pohjoismaihin suuntautuu pääsääntöisesti muualle kuin Suomeen.

Kuvio 2. Maahanmuuttajien määrien kehitys Pohjoismaissa vuosina 2017–2019. (Nordic statistics database i.a.)

Oheisesta Pohjoismaiden maahanmuuttajien määrää vertailevasta kuviosta 2 Maahanmuuttajien määrien kehitys Pohjoismaissa vuosina 2017–2019 voimme havaita, että suurimmat maahanmuuton kohde maat vuosina 2017–2019 ovat olleet Ruotsi, Norja ja Tanska. Suomen ollessa tilastossa neljäntenä. (Nordic statistics database, i.a.)

Maahanmuuttoa, oleskelua, maahanmuuttajien työntekoa Suomessa ja maastamuuttoa säätelee ulkomaalaislaki (L301/2004) sen valmistelusta vastaa sisäministeriö. (Sisäministeriö, i.a.). Lain tarkoituksena on edistää oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa, kansainvälisen suojelun antamista ja hallittua maahanmuuttoa ihmisoikeuksia kunnioittaen sekä hyvää hallintoa huomioiden kansainväliset Suomea velvoittavat sopimukset (L301/2004).

Suomeen muuttaville ulkomaalaistaustaisille tarjotaan yksilöllinen alkupalvelu kokonaisuus, joka tukee heidän integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan, eli kotoutumista. Maahanmuuttajan tarvitsemia kotouttamispalveluita arvioidaan kokonaisuutena viranomaisyhteistyössä kotoutumislain mukaisesti, mutta vastuu hänen palveluistaan ja suunnitelman toteuttamisesta on, Sosiaalihuoltolain mukaisesti tehtävään osoitetulla työntekijällä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2021 e.) Maahanmuutto on suuri elämänmuutos, joka voi aiheuttaa suurta stressiä muuttajalle. Usein muuttoa edeltää kuormittava elämäntilanne, jonka vuoksi heidän hyvinvointinsa voi olla koetuksella. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että pakolaisilla ja turvapaikanhakijoilla on kantaväestöön verrattuna jopa kymmenenkertainen riski sairastua traumanjälkeiseen stressioireyhtymään, masennukseen ja muihin terveysongelmiin. (Luoma & Yijälä 2018, s. 36–37.)

2.2 Kotoutuminen

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Suomessa on kasvanut 2000-luvulla merkittävästi, kuten aiemmin esitetystä kuviosta 1. “Maahanmuuton kehitys Suomessa 1990–2020” voidaan havaita. Tämä on otettava huomioon järjestettäessä julkisia palveluja ja sen lisäksi on järjestettävä erilaisia kotoutumista edistäviä palveluja ja toimenpiteitä. Monialainen kotoutumista edistävä politiikka edellyttää

tiivistä yhteistyötä erilaisten palveluiden järjestämisessä ja toimeenpanemisessa. Valtion kotouttamisohjelmassa määritellään ja hyväksytään kunkin hallituskauden kotoutumisen edistämisen tavoitteet. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2021.)

Kotoutuminen on kaksisuuntainen maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovai-
kutteinen prosessi, jonka tarkoituksena on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa
täysivaltainen jäsen yhteiskunnassa. Kotoutumisprosessin tavoitteena on omak-
sua tarvittavat tiedot ja taidot uudessa kotimaassa, jotta maahanmuuttaja voi
osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021b.)
Kielitaito uudessa kotimaassa on avainasemassa kommunikointiin, kulttuuriin,
koulutukseen ja työelämään ja sitä kautta yhteiskuntaan integroitumiseen. Vuo-
rovaikutus kantaväestön kanssa auttaa maahanmuuttajaa kotoutumaan, sillä se
helpottaa uuden kulttuurin, kielen ja toimintatapojen oppimista. (Satakunnan mo-
nikulttuurisuusyhdistys, 2021.) Maahanmuuttajat kokevat uudessa maassa usein
psykkisesti kuormittavia tilanteita kielimuurin, kulttuurierojen ja erilaisten käytös-
normien sekä heihin kohdistuvien ennakkoluulojen kautta. Nämä tilanteet voivat
vaikuttaa negatiivisesti yksilön kotoutumisprosessiin ja ulottua monelle sopeutu-
misen osa-alueelle.

Kotoutumislaki (L1386/2010) säätelee kotoutumisen edistämistä sekä maahan-
muuttajan ja viranomaisten velvollisuuksia sitä koskien. Kotoutumislain mukaan
ihmisen palvelutarpeita arvioidaan kokonaisuutena. Kotoutuminen on yksilöllinen
prosessi, jonka vuoksi siinä tulisi huomioida henkilön tausta, yksilölliset palvelu-
tarpeet ja niiden mahdolliset muutokset kesken kotoutumisprosessin. Kotoutumi-
sen suunnittelussa arvioidaan henkilön kielitaito, ammatillinen osaaminen ja kou-
lutustausta sekä henkilökohtaiset tavoitteet. Asiakkaan oman aktiivisuuden tuke-
minen on tärkeää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021 c)

2.3 Kotoutumisprosessi

Kotoutuminen on pitkä prosessi, jonka kesto riippuu kotoutujan taustasta ja voi
toisinaan viedä jopa vuosia. Kotoutumisprosessi voi alkaa, kun maahanmuutta-
jalla on sosiaaliturvatunnus ja entisen maistraatin, nykyisen digi- ja väestöviras-
ton määräämä kotikunta. Maahanmuuttajan vastaanottava kunta ja/tai TE-

toimisto vastaavat yksilöllisestä alkukartoituksesta ja kotoutumissuunnitelmasta yhteistyössä maahanmuuttajan kanssa. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2021, f.) Kotouttamissuunnitelmaan kirjataan maahanmuuttajan yksilölliset kotoutumista edistävät tarpeet ja tarvittava kielen opetus. (peda.net, i.a).

Kotoutumisprosessi voidaan jakaa maahanmuuttajan näkökulmasta eri vaiheisiin ja uusi tilanne vaatii sopeutumista, niin hänet vastaanottaneelta yhteisöltä kuin maahanmuuttajalta. Sopeutuminen jaetaan saapumis-, kohtaamis- ja taakse katsomisvaiheisiin, joiden sisältämien ristiriitaistenkin psyykkisten prosessien myötä maahanmuuttaja asettuu aloilleen ja mukautuu uuteen tilanteeseen. Saapumisvaiheessa yksilön ulkoisten olosuhteiden muuttuessa hän voi kokea pelkoa, hämmennystä ja avuttomuutta kodin ja ystävien ollessa kaukana, ympäröivän kulttuurin ja yhteiskunnan käyttämän kielen ollessa vieraita. Kohtaamisvaiheessa yksilö voi kokea ristiriitaisikin tunteita verratessaan kotimaansa olosuhteita, tapoja ja kulttuuria ympärillään olevan uuden maan kulttuuriin, tapoihin ja arvoihin. Koti-ikävä, turhautuneisuus, kiitollisuus ja pelko voivat vaihdella tilanteesta riippuen. Taakse katsomisvaiheessa yksilö pyrkii yhdistämään aiemman kotimaansa kulttuurin nykyiseen uuteen ympäröivään kulttuuriin itselleen sopivassa muodossa. Asianmukaisten palveluiden ja oikea-aikaisen tuen avulla suojellaan kotoutujan mielenterveyttä haastavan prosessin aikana. Sujuvan kotoutumisen avain on kielen oppiminen, sillä se avaa ovet ympäröivään yhteiskuntaan ja antaa paremmat mahdollisuudet koulutukseen, työelämään ja sosiaaliseen osallisuuteen sekä ympäröivän kulttuurin omaksumiseen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2021g)

2.4 Osallisuus

Kotoutumisen päämäärä on osallisuus. Osallisuus on ihmisen henkisen hyvinvoinnin peruspilari ja erityisen tärkeänä osallisuuden kokemusta pidetään ihmisille, joilla on ongelmia esimerkiksi toimeentulossa, työsaannissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä esimerkiksi kielen osaamattomuuden vuoksi. Osallisuus on käsitteenä aktiivista oman elämän elämistä, läsnäoloa, omiin asioihin vaikuttamista ja päätöksentekoa niihin liittyen. Osallisuutta tarkastellaan usein syrjäytymisen näkökulmasta, jonka riskiä yksilön elämässä kasvattaa vajuus

jollakin osallisuuden kokemusta kasvattavalla sektorilla. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-a.)

Osallisuus voidaan jakaa kahteen eri luokkaan. Palveluosallisuudella viitataan vuorovaikutteiseen palvelujärjestelmän ja asiakkuuden suhteeseen. Sosiaalisella osallisuudella tarkoitetaan esimerkiksi osallistumista, vuorovaikutusta yhteisössä ja sen kautta saatua kokemusta kuulumisesta ryhmään. (Strandman & Palo 2017, s.105–106.) Sosiaalista osallisuutta pidetään yleensä syrjäytymisen vastakohtana, mutta sille ei ole vakiintunutta määritelmää. Keskeistä on, että henkilö kokee olevansa yhteisönsä hyväksytty, tärkeä ja arvokas jäsen. Kokemukseen osallisuudesta vaikuttaa merkittävästi sosiaaliset suhteet. Sosiaalinen osallisuus on henkilökohtainen, tunneperäinen tai subjektiivinen ilmiö, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Aktiivinen elämä ja osallistuminen arjessa luo osallisuutta tukevan sosiaalisen toimintaympäristön. (Leeman, Kuusio & Hämäläinen, 2015.)

Maahanmuuttajataustaisten ihmisten sukulaiset ja muut sosiaaliset verkostot ovat usein jääneet lähtömaahan, tämä vaikeuttaa sosiaalista vuorovaikutusta ja kokemusta osallisuudesta. Uudet ihmissuhteet ja kontaktit pitää luoda uuden ja kuormittavan tilanteen keskellä, tämä altistaa maahanmuuttajan syrjäytymiselle. Osattomuuden kokemusta usein lisää kulttuurierot, kielitaito, vähemmistöasema ja huoli sukulaisista. Aitoon osallisuuteen liittyy valinnan vapaus ja vallan tunne. Sosiaalista osallisuutta edistetään parhaiten arjen ympäristöissä, jossa ihmiset tapaavat luontevasti toisiaan, mutta uusien ihmissuhteiden luominen voi olla pitkä prosessi, johon vaikuttaa myös ihmisen elämänkaari ja kokemukset.

2.5 Conviviality (yhdessä elämisen taito)

Käsitettä conviviality käytetään ihmisten yhdessä elämisen kuvaamisen yhteydessä monissa merkityksissä, kuten arjen kosmopolitanismi, arjen monikulttuurisuus, solidaarisen yhdessä elämisen taito, erilaisuuksien kanssa eläminen ja arkinen monimuotoisuus, jotka viittaavat tilanteeseen, jossa ennen erillään olleet kulttuuriset tottumukset asettuvat yhteiskunnallisten muutosten myötä elämään

rinnakkain. Käsitettä on tarkasteltu myös vaihtoehtona monikulttuurisuuden käsitteelle. (Lyytinen 2019, s. 232.)

Seurakuntatyön keskiössä on eri lähtökohdista tulevien ihmisen osallisuuden kokemuksen kasvattaminen sekä eri syistä ulkopuolisiksi jääneiden kohtaaminen, joka edistää yhdessä elämisen taitoa. Kirkon vapaaehtoistoiminta tukee tätä fokuksista sekä toiminnan tekijöiden, että toiminnan kohteiden näkökulmasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-b.) Evankelis-luterilainen kirkko (i.a.-c) linjaa monikulttuurisen työnsä erityispiirteiksi muun muassa moniammatillisen yhteistyön, ekumeenisuuden, osallisuutta edistävät toimintatavat, yhdessä elämisen taidon, voimauttavan työtteen, paikallisen verkostoyhteistyön ja perhekeskeisen työtteen. Avoin seurakunta on osallisuuden yhteisö ja monikulttuurinen seurakunta antaa tilaa eri tavoin ajatteleville jäsenilleen.

Ekumenia perustuu Jeesuksen opetukseen kristittyjen välisestä tunnustettavasta rakkaudesta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-d.)

Minä en rukoile vain heidän puolestaan, vaan myös niiden puolesta, jotka heidän todistuksensa tähden uskovat minuun. Minä rukoulen, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Niin tulee heidänkin olla yhtä meidän kanssamme, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut. (Raamattu 1992, Johanneksen evankeliumi 17: 20–21.)

Yksilötasolla ekumenia on erilaisuuden arvostamista kunnioittaen erilaisia tapoja, tottumuksia ja avointa mieltä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-e). Seurakunnat suomessa toivottavat erilaisista lähtökohdista tulevat ihmiset tervetulleeksi mukaan seurakunta yhteyteen ja tekevät monipuolisesti töitä maahanmuuttajien parissa ja maahanmuuttajille on tarjolla erilaista toimintaa, joka osaltaan auttaa heitä kotoutumaan oman seurakuntansa alueelle. Tarjolla on muun muassa jumalanpalveluksia eri kielillä, perhekerhoja ja erikielisiä piirejä. Myös suomen kielen kerhoja ja kursseja on valikoimassa sekä toimintaa, jossa voi harjoitella suomen kieltä. Kristinuskosta kiinnostuneille tarjotaan mahdollisuus rippikoulun suorittamiseen ja kristinuskon opintoihin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 7.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, eli lähetystehtävä, on lähetystyö ja sitä Kirkko toteuttaa sekä Suomessa, että maailmalla. Lähetystyöhön kuuluu oikeudenmukaisuuksien puolustaminen, diakonia (palvelu), inhimillisen kehityksen edistäminen, sanallinen todistus sekä aineellisten ja henkilöresurssien jakaminen ihmisten ja toisten kirkkojen kesken. Lähetystyö perustuu Jeesuksen antamaan lähetyskäskyyn Matteuksen evankeliumi 28:16–20. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-g.) Auvinen (2020, s. 12–14) näkee ihmisarvoisen elämän, kaikkien yhtäläisen osallisuuden ja yhteyden mahdollisuuksia estävien tekijöiden esiin nostamisen kirkon ekumeenisen missiologian perustehtäväksi. Ekumeeninen missiologia etsii ymmärrystä hyvän jakamisen, ykseyden sekä Jumalan ja lähimmäisen rakkauden osallisuuden kokemuksen lisäämiseksi. Ekumeeninen missiologia tukee lähetysyhteistyötä ja ohjaa sitä kulttuureja huomioivaan, ekumeeniseen ja valtapoliittisesti tiedostavaan suuntaan tutkimalla kirkkojen ympäristössään kohtaamia uskonnollisia, sosiaalisia ja kulttuurisia haasteita.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeenisen toimintalinjauksen vuoteen 2026, ovet auki ykseydelle ja yhteydelle (2021, s. 14.) mukaan, seurakuntien on tuettava jäsentensä ekumeenista kasvua tiedostamaan kirkon maailmalaajuista luonnetta, rohkaistava sitoutumaan vieraanvaraiseen, avoimeen ja keskustelemaan asenteeseen. Osallisuuden kokemusta vahvistavan toiminnan kehittäminen on linjauksessa tärkeässä osassa diakonisen palvelutehtävän, hengellisen elämän seurakunnan ja sen jäsenten toiminnan kautta. Seurakuntien työntekijöiden ekumeenisen kohtaamisen ja kansainvälisen työn osaamisen kehittäminen on paikallisen tason kehittämisen avaintekijä.

2.6 Maahanmuuttajataustaisten kokema yksinäisyys

Maahanmuutto aiheuttaa aina voimakkaita tunteita ja yksi niistä suurimmista on yksinäisyys. Yksinäisyyttä kuvataan kielteisen ja itseä ulkopuolistavan ajattelun, tunteen ja toiminnan kokonaisuudeksi, joka syntyy suhteessa muihin ihmisiin, ryhmiin ja yhteiskuntaan. Yksinäisyys voi olla sosiaalista, emotionaalista tai fyysistä. Sosiaalinen yksinäisyys johtuu sosiaalisten kontaktien puutteesta, tai siitä, ettei koe kuuluvansa mihinkään ryhmään. Emotionaalinen, eli tunnepuoleen liittyvä yksinäisyys taas syntyy, kun ihmisellä ei ole läheisiä ystäviä, joiden kanssa

voisi jakaa kaiken. Fyysinen yksinäisyys taas kuvastaa kosketuksen ja läheisyyden puutetta. (Mielenterveyden keskusliitto, i.a.) Yksinäisyyteen vaikuttaa sisäiset ja ulkoiset syyt. Sisäisiä syitä ovat esimerkiksi luonteenpiirteet, kuten ujous ja varautuneisuus. Ulkoisia syitä voi olla esimerkiksi vieras asuinympäristö ja syrjintä.

Yksinäisyys on eri asia kuin masennus, mutta se on vähintäänkin yhtä vakava ongelma, joka voi johtaa terveys-, mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Yksinäisyys näyttäytyy usein psyykkisenä oireiluna, kuten kipuna, tyhjyytenä, lamaantumisenä ja ulkopuolisuutena, joka voi johtaa haitallisiin ajatuksiin itsestä ja muista. (Lähteenmäki, 2020.) Kaikilla on inhimillinen tarve yhteyteen, läheisyyteen ja osallisuuteen. Yksinäisyyttä ylläpitävät elämäkokemukset, luonteenpiirteet sekä erilaiset elämäntilanteet, kuten kielen ja kulttuurin vieraus, joka usein lisää kotikävää ja kaipausta.

Heiskanen ja Saaristo (2011, s. 9.) määrittelevät yksinäisyyden moninaiseksi ilmiöksi, joka on jokaisen sitä kokevan kohdalla erilainen ja yksilöllinen, vaikka sen onkin pääpiirteiltään samanlainen. He kertovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kohtaavan yksinäisyyttä lähes päivittäin ja ilmiö koskettaa kaikkia ikäryhmiä ja erilaisista lähtökohdista tulevia ihmisiä. Ammatilaisen tehtävä on pysähtyä kuuntelemaan asiakasta ja vaikka asiaan ei löydykään välittömästi ratkaisua, lähteä pohtimaan yhdessä asiakkaan kanssa tilanteeseen hänelle sopivaa yksilöllistä ratkaisua. Yhteiskuntamme pahoinvoinnin kanssa kosketuksiin joutuminen on haasteellista ammatilaisellekin. Merkitykselliset ihmissuhteet ovat ihmisen hyvinvoinnin tärkeä tukipilari ja elintärkeitä henkiselle hyvinvoinnille. Yksinäisyyttä ja eritaytymistä voidaan lievittää terveillä ihmissuhteilla. (Mieli ry, i.a.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (i.a.) diakoniatyössä kohdataan yksinäisiä päivittäin, yksinäisyys ja sen torjuminen on diakoniatyön keskeinen teema. Diakoniatyössä yksinäisyys nähdään niin yksilön kuin yhteiskunnan ongelmana. Se on merkittävä sosiaalinen kysymys ja yhteiskunnan rahaan sekä materiaan perustuvat arvot lisäävät ihmisten yksinäisyyden kokemusta. Seurakuntien ja kirkon työssä pyritään aktiivisesti torjumaan kokemusta ulkopuolisuudesta ja yksinäisyydestä, etsimällä ja löytämällä ihmisiä, joita muut eivät huomaa. Yksinäisyys

aiheuttaa tunteen toivottomuudesta, eriarvoisuutta ja näköalattomuutta. Kirkon diakoniatyössä nähdään yhteydessä oleminen ja kontakti toisiin ihmisiin perustarpeena ja erityisen haavoittuvaksi ryhmäksi koetaan maahanmuuttajat. Erityisesti maahanmuuttajien lapset ja heidän integroitumisensa nähdään haasteellisena. Tasa-arvoinen asema, kokemus osallisuudesta ja johonkin kuulumisesta, merkitykselliset vastuut antavat maahanmuuttajille tunteen osallisuudesta ja ovat omiaan voimaannuttamaan niin maahanmuuttajia kuin kantasuomalaisiakin.

3 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT

Teimme opinnäytetyömme yhteistyössä Stadin ammatti- ja aikuisopiston ja Helsingin seurakuntayhtymän kanssa koskien maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille suunnattua koronakaveri-projektia ja sen kehittämistarpeita. Yhteyshenkilönämme toimi Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppilaitospappi Sanna Uusitalo.

3.1 Stadin ammatti ja aikuisopisto

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa järjestetään peruskoulutusta, täydennyskoulutusta, oppisopimuskoulutusta sekä nivelvaiheen koulutusta. Stadin ammatti- ja aikuisopiston 14 toimipaikkaa sijaitsee ympäri Helsinkiä ja niissä opiskelee lähes 17 000 opiskelijaa. Opintojen suunnittelussa huomioidaan opiskelijan hankkima aikaisempi osaaminen ja opiskelu on käytännönläheistä, työelämälähtöistä ja joustavaa. (Siljander, 2020.)

Stadin ammatti- ja aikuisopistossa on paljon myös maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tarjotaan suomi toisena kielenä -opintoja (S2-opinnot) tarpeen mukaan. (Siljander, 2020.) Suomi toisena kielenä -opiskelijoille on kehitetty vapaaehtoisten voimin toteutettava Koronakaveri-projekti, jonka myötä he pääsevät harjoittelemaan suomen kieltä keskustelemalla etäyhteyksin sekä tutustumaan suomalaiseen arkeen ja kulttuuriin. Karoitimme Koronakaveri-projektin kehittämistarpeita niin opiskelijoiden kuin vapaaehtoistenkin näkökulmasta yhteistyössä Stadin ammatti- ja aikuisopiston kanssa.

3.2 Helsingin seurakuntayhtymä ja evankelis-luterilaisen kirkon Ovet auki -strategia

Yhdessä Helsingin seurakunnat muodostavat Helsingin seurakuntayhtymän. Yhtymässä hoidetaan seurakuntien taloutta, henkilöstöhallintoa, yhtymän yhteistä hallintoa, kiinteistöjä, hautausmaita, jäsenrekisterin ylläpitoa, kirkon kirjoja, tietohallintoa sekä viestintää. Seurakuntayhtymässä pidetään huolta myös

seurakuntien yhteisistä palveluista, joita on perheneuvonta, sairaalasielunhoito, kasvatus, erityisdiakonia, oppilaitostyö, vapaaehtoistoiminta sekä erityisryhmien toiminnot. Helsingin seurakuntayhtymän toiminta-ajatuksena on tehdä töitä ihmistä varten – uskon, rakkauden ja ympäristön puolesta. (Kirkko Helsingissä, 2021.) Helsingin seurakuntayhtymä on välittänyt pappeja kaikkiin Helsingin oppilaitoksiin vaihtelevan tuen tarpeisiin.

Kirkkohallituksen kokouksessa (22.9.2020) linjattiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Ovet auki -strategia vuoteen 2026. Strategian ydin kysymyksenä pohdittiin onko kirkko kykenevä katsomaan ulos- ja eteenpäin arvostaen samalla perinteitä ja historiaansa. Kirkon merkitys turvan, toivon ja lohdutuksen antajana korostuu erityisesti kriisitilanteissa. Strategian keskeinen avointen ovien teema on erityisesti koronan aikana ollut tärkeää. Tunnistetut ilmiöt strategian luomisen pohjalle olivat muun muassa taloudellinen epävarmuus, toivo, turvattomuus, digitalisaatio, luottamus, yhteistyö, vastakkainasettelujen purkaminen, ajattelun uudistaminen, syrjäytyminen ja osallisuus sekä yhteisöllisyys. Näiden ilmiöiden pohjalta nousseet uudet strategiset linjaukset pyrkivät luomaan pitkäjänteisiä ja yhtenäisiä priorisoitavia toimintatapoja, joiden pohjalta yhteisiä tavoitteita lähdetään edistämään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2020, s. 2–10.)

Ovet auki ulospäin -linjauksella pyritään vastaamaan diakonian lisääntyvään tarpeeseen. Ihmisten turvattomuuden lisääntyminen, eriarvoisuuden kasvaminen, syrjäytyminen tulevat haastamaan kirkon toimintatapoja ja -malleja. Linjaus nostaa esiin niiden äänen voimistamisen, joiden ääntä ei yhteiskunnassa ole kuultavissa ja avun viemisen niille, joita ei muulla tavoin auteta. Lisäksi ihmisoikeuksien ja uskonvapauden edistäminen ja vuorovaikutus kirkkoon kuulumattomien kanssa ovat linjauksen keskeisiä teemoja. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2020, s. 5.)

Ovet auki kirkkoon ja kasvuun -linjauksen näkökulma nostaa esiin kirkon vieraanvaraisuuden ja osallisuuden yhteisönä. Kirkon jäsenyyteen kutsuminen, uskonto-opetuksen tarjoaminen myös aikuisille ja kasteen merkityksestä kertominen ja johdonmukainen kontaktin luominen alueelle muuttaviin ihmisiin nähdään strategian keskeisinä tekijöinä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 6).

Kirkon on mentävä ihmisten luokse ja kutsuttava heidät seurakuntayhteyteen ja mukaan toimintaan (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s.3).

Ovet auki kaikille -linjaus korostaa jokaisen ihmisen luovuttamatonta ihmisarvoa ja kirkon roolia kansallisuuksien rajat ylittävänä toimijana. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä kaikkien ihmisten tervetulleeksi toivottaminen ja mukaan kutsuminen on kirkon työn ydinteema. Kirkko toimii syrjinnän ja vihan vähentämiseksi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 7.)

Ovet auki yhteiselle työlle ja kumppanuuksille –linjauksessa nähdään kirkkojen työn yhteinen tavoite sekä seurakuntalaisten ja seurakuntien yhteistyön roolin tärkeys työn toteuttamiselle. Kirkon työn mahdollistajana ja edellytyksenä nähdään yhdessä tekeminen ja yhdessä eläminen, hyödyntäen yksilöllistä osaamista ja yksilöllisiä lahjoja. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 8). Lisäksi kumppanuudet erilaisten uskonyhteisöjen kanssa tuovat todeksi kirkon tehtävää kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen, välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 3).

Ovet auki uusille mahdollisuuksille -linjaus näkee paikalliset seurakunnat toimintaympäristöltään erilaisina ja korostaa ketteryyttä sekä muutoskykyä, rohkaisten kokeilemaan erilaisia tapoja toteuttaa lähimmäisten hyväksi tehtävää tärkeää työtä eri kanavissa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 9).

Ovet auki tulevaisuuteen –linjaus huomioi vastuullisuuden ja ekologisuuden tiedostamisen tärkeyden niin kirkon omassa toiminnassa kuin sen välittämässä sanomassa, unohtamatta toivon ylläpitämistä ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 10.)

3.3 Pappi oppilaitoksessa

Oppilaitospappien työtä on kuunteleminen ja keskusteleminen yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa. Opinnoissa ollaan usein uuden äärellä, mikä voi saada aikaan monenlaisia tunteita ja on tärkeä muistaa, että esiin nousseita mietteitä

tai kysymyksiä ei tarvitse pohtia yksin. Oppilaitospapit ovat niin oppilaiden kuin henkilökunnankin käytössä ja kaikki keskustelu on ehdottoman luottamuksellista. He tukevat kampuksilla toimivia erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä, järjestävät erilaisia tapahtumia ja vetävät pienryhmiä, joiden toiminta on kaikille avointa. Oppilaitospapin työ perustuu oppilaitoksen kanssa tehtyyn yhteistyösopimukseen, avoimeen dialogiin sekä muokkautuu oppilaitoksessa nousseiden tarpeiden mukaan. (Kirkko Helsingissä, 2020.)

Oppilaitospapin ydinosaaminen rakentuu hänen kirkolliselle osaamiselleen ja oppilaitosyhteistyön asiantuntemukselle. Työn lähtökohtana on oppilaitoksen ja kirkon perustehtävää tukeva kasvatusta, johon kuuluu palvella yhteisön kaikkia jäseniä katsomuksesta riippumatta kristillisen lähimmäisrakkauden näkökulmasta. Oppilaitospappi edistää työllään yhteisöllisyyttä ja tasavertaisuutta. Työhön liittyy myös työelämä- ja kehittämisosaaminen ja oppilaitospapin työ vaatii itseohjautuvuutta, innovointia, joustavuutta ja luovuutta, jotta hänen työnsä palvelee mahdollisimman hyvin kaikkia oppilaitoksen jäseniä. (Oppilaitostyöntekijän ydinosaamiskuvaus, 2020.) Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi ja yksinäisyyden lievittämiseksi on syntynyt idea Koronakaveri-projektista Kirkon aiemman Ilman sinua -kampanjan pohjalta.

Kohderyhmän tavoittaminen haastatteluja varten tapahtui Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppilaitospapin Sanna Uusitalon välityksellä, joka takasi myös sen, että osallistujien anonymiteetti säilyi koko prosessin ajan. Työskentely tapahtui poikkeusaikana etäyhteyksien välityksellä. Käytössä työskentelyssä on ollut sähköposti, Microsoft Teams, Whatsapp ja Google Meet.

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistoimintaa tehdään omasta vapaasta tahdosta, hyödyttämään toista ihmistä tai yhteisöä, ilman rahallista korvausta tavallisten ihmisten voimin. Suomessa vapaaehtoistoiminnalla on pitkä historia ja sen alkulähteenä voidaan pitää köyhänapua. Tänä päivänä vapaaehtoistoimintaa tehdään monilla sektoreilla ja sillä on keskeinen merkitys järjestöjen toiminnassa. Vapaaehtoistoiminta voi olla esimerkiksi paikallisen seurakunnan ystävätoimintaa lapsi- tai vanhustyön tiimoilta, lipaskeräykseen osallistumista Suomen punaisen ristin keräystapahtumassa yms. (Vihiniemi, 2020.)

4.1 Mitä on vapaaehtoistoiminta?

Vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa ja myös työttömällä on oikeus tehdä vapaaehtoistoimintaa. Suomessa tehdään aktiivisesti vapaaehtoistoimintaa, vuonna 2015 40 % väestöstä oli mukana vapaaehtoistoiminnassa. (Valtiovarainministeriö, 2015.) Vapaaehtoistoiminnalla on iso merkitys suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa ja monien palveluiden tuottamisessa julkisten palveluiden tukena. Mahdollistaessaan mielekkään toiminnan foorumin se ehkäisee yksilötasolla syrjäytymistä ja vaikuttaa myönteisesti itsetuntoon ja antaa sisältöä elämään. (Turunen, 2018, s. 12–13.)

Vapaaehtoistoimintaa voidaan tehdä osallisuuden kokemusta tukevana toimintana, jonka tavoitteena on tukea toimintaan osallistuvien hyvinvointia, kokemusta ryhmän jäsenyydestä, omien sosiaalisten taitojen kartuttamista ja kokemusta aktiivisesta osallisuudesta omassa elämässä ja ryhmän toiminnassa. Tämän kautta yksilöllä on mahdollisuus nousta aktiiviseksi osallistujaksi yhteisössä ja muiden auttamisessa. (Kontiala, 2019, s. 5.) Laimio (2017, s. 4–5.) näkee itselle merkityksellisen vapaaehtoistoiminnan kansalaisoikeutena, johon jokaisella on oikeus riippumatta kielitaidosta, elämäntilanteesta tai terveydentilasta. Vapaaehtoistoimintaa voidaan tehdä myös tuettuna, joka mahdollistaa vapaaehtoistoimintaan osallistumisen sellaiselle henkilölle, joka ei terveydentilansa, kuten esimerkiksi vamman vuoksi voisi sitä muutoin tehdä. Tuettu vapaaehtoistoiminta

mahdollistaa oman elämänpiirin ulkopuolella olevien ihmisten kohtaamisen ja itselle tärkeäksi kokemiin asioihin vaikuttamisen. Vapaaehtoistoiminta voi olla väylä työllistymiseen, kuntoutumiseen ja kotoutumiseen.

Vapaaehtoistyöhön osallistumisen motiivit ovat erilaisia. Kun vapaaehtoistoiminta ja motiivit kohtaavat, osallistujat ovat innostuneita ja sitoutuneita toimintaan. Motiivit voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Sisäinen motiivi tarkoittaa itsestä lähtöisiä, haluista ja arvoista kumpuavia asioita. Ulkoisessa motivaatiossa tekeminen ja toiminta puolestaan rakentuu ulkoisen palkkion kautta. Vapaaehtoistoiminnassa on usein sekä saamisen että antamisen elementtejä, eivätkä ne poissulje toisiaan. (Vihiniemi, 2020.)

4.2 Kirkon vapaaehtoistoiminta

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon (2014, s. 22.) vapaaehtoistoiminnan ydinajatuksena on lähimmäisenrakkaus, joka haastaa jokaista toimimaan heikommassa asemassa olevan puolesta. Olennaisena osana tätä työtä on löytää apua tarvitsevat ihmiset ja reagoida heidän avuntarpeeseensa. Seurakunnissa vapaaehtoiset toimivat eri tehtävissä ja vapaaehtoistoimintaa koordinoidaan yleensä diakoniatyössä. Eniten vapaaehtoisia on mukana diakoniatyössä, isostoiminnassa ja kuoroissa. Lisäksi vapaaehtoisena voi toimia lapsityössä, sielunhoidossa, jumalanpalveluksissa ja hallinnossa. (Evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-h)

Särkiö ym. (2018, s. 4–5.) näkevät Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportissa Tasavertaisina ja Osallisina vapaaehtoistyön järjestämisen ja koordinoinnin kirkolle haasteena, silti vapaaehtoistoiminnalla on suuri merkitys tukemassa seurakunnan perustehtävää. Työntekijäkeskeinen kirkko ilman vapaaehtoisia ei pysty tarjoamaan yhteisöllisyyttä ja kohtaamista, jota sen jäsenet kaipaavat ja kirkon toiminta olisi paljon suppeampaa.

Koemme, että ylläpitäessään koronakaveri-toimintaa Helsingin seurakuntayhtymä ja Stadin ammatti- ja aikuisopisto toteuttavat tärkeää tehtävää sekä Raamatun (1992, Matteuksen evankeliumi, 22:37–40.) mukaista rakkauden kaksoiskäskyn ohjetta.

Jeesus vastasi: »Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. Tämä on käskyistä suurin ja tärkein. Toinen yhtä tärkeä on tämä: Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Näiden kahden käskyn varassa ovat laki ja profeetat.

5 OPINNÄYTETYÖMME TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tarkastella Helsingin seurakuntayhtymän opilaitostyön Koronakaveri-projektin kehitystarpeita niin projektiin osallistuneiden maahanmuuttajien kuin vapaaehtoisten näkökulmasta heidän haastatteluissa antamansa palautteen perusteella.

Työmme tavoitteena oli tuottaa arvokasta tietoa toiminnan kehittämisen tarpeisiin, maahanmuuttajien erityistarpeiden kuin myös vapaaehtoisten näkökulmasta poikkeusaikana. Koronakaveri-projektin ensimmäinen kokeilujakso saatiin päätökseen keväällä 2021, joten toiminnan kehittämistarpeiden kartoittaminen on ajankohtaista, jotta se voi palvella kaikkia osallistujia mahdollisimman hyvin jatkossa. Osallistuimme toiminnan alussa uusille vapaaehtoisille pidettävään perehdytykseen, jotta saimme tutkimuksemme kannalta merkityksellistä tietoa perehdytyksessä käsiteltävistä asioista ja jotta voimme tutkimuksemme yhteydessä pohtia olisiko jokin asia käsiteltävä perehdytyksessä. Toinen meistä osallistui projektiin myös vapaaehtoisena.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Miten maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden odotukset ja tarpeet toteutuivat?
2. Miten toiminta vastasi maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden odotuksia ja tarpeita vapaaehtoisten mielestä?
3. Miten toimintaa olisi kehitettävä?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tarkasteltavaa ilmiötä kohteena olevan yksilön näkökulmasta ja kokemuksesta käsin. Tutkittavaa asiaa lähestytään erilaisin menetelmin ja pyrkimyksenä on vastata ennalta määriteltyihin tutkimuskysymyksiin, jotka määrittävät tutkimuksen päämäärän. (Juuti ja Puusa, 2020, s.9–10.) Valitsimme tutkimusmenetelmäksemme laadullisen tutkimuksen, koska koimme sen antavan parhaiten tutkimuksemme kannalta merkityksellistä tietoa. Puolistrukturoituun teemahaastatteluun päädyimme, kun mietimme haastattelututkimuksemme kohderyhmää, maahanmuuttajataustaisia suomen kielen opiskelijoita ja suomea äidinkielenään puhuvia vapaaehtoisia, koimme että menetelmää käyttäen voisimme parhaiten ratkaista kielen osaamiseen liittyvät haasteet ja pystyimme kysymään molemmilta ryhmiltä pääsääntöisesti samansisältöiset kysymykset.

6.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkimuksen kohteena olevan asian tai ilmiön kokonaisvaltainen kuvaaminen (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2009, s. 161). Kylmä & Juvakka (2007, s. 16) näkevät laadullisen tutkimuksen kohteeksi ihmisen, hänen elämänpiirinsä ja sen merkitykset. Varto (1992, s. 23–24) linjaa kohteeksi ihmisen ja hänen maailmansa, jota hän kuvaa nimellä elämismaailma. Tällä käsitteellä hän tarkoittaa merkitysten kokonaisuutta, jonka muodostavat yksilö, sosiaalinen vuorovaikutus, yhteisö ja arvotodellisuus. Hänen mukaansa elämismaailma eroaa luonnollisesta maailmasta siinä, että vaikka molemmat ovat yhtä aikaa olemassa, luonnollisen maailman luonnollinen tapahtuma vaikuttaa yksilöön yksilöllisenä merkityksenä, joka voi olla ristiriitainenkin, esimerkkinä tällaisesta tapahtumasta hän kuvaa kuolemista. Tavoitteena on ymmärtää koettu todellisuus yksilön kuvaamana asioista, jotka ovat hänelle tärkeitä ja merkityksellisiä. Kiviniemi (2018, s. 73) näkee laadullisen tutkimuksen prosessina, oppimistapahtumana, jossa aineiston keruuväline on tutkija ja tutkimuksen tulokset nousevat vähitellen tutkijan tietoisuudesta tutkimuksen edetessä. Hänen mukaansa on tyypillistä että, tutkimuksen etenemistä ei etukäteen voi jäsentää eri vaiheisiin

vaan tutkimustehtävää ja aineistonkeruuta koskevat ratkaisut muotoutuvat tutkimuksen edetessä. Tutkimusotteen avoimuus mahdollistaa hänen mukaansa tutkittavien näkemyksen tavoittamisen ja ihmisen toiminnan ymmärtämisen.

Kiviniemen (2010, s. 73) mukaan haasteena ovat liian laaja-alainen tutkimusasetelmien käsittely ja pitäytyminen johtoajatuksessa, jota haastaa tutkimustehtävän avoimuus. Kiviniemi korostaakin rajaamisen ja aineistosta nousevan ydinsanoman tärkeyttä.

Tutkijan on tavoitteita ja tutkimusongelmaa määritellessään ensin muodostettava tarkka ymmärrys kysymyksestä, mitä merkityksiä tutkitaan. Tavoitellaanko vastauksia yksilön kokemuksista vai käsityksistä. (Vilkkä, 2021, s. 118.) Hän näkee käsitysten ja kokemusten välisen eron ymmärtämisen olevan avainasemassa. Kokemuksen omakohtaisuus voi usein haastaa yksilön käsityksen, joka kuvaa paremmin yhteisön tyypillisiä tapoja ajatella. Vilkkä (2021, s. 118–119) pitää laadullisen tutkimuksen haasteena tutkijan omaa ymmärrystä ja käsitystä tutkittavasta asiasta. Hän pitää tärkeänä tutkimusaineiston haastamisen, jotta aineisto vastaisi kysymyksen mitä ohella myös kysymykseen miksi.

6.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmiä voivat olla erilaiset haastattelut, havainnoinnit ja kirjallisista tai kuvallisista aineistoista kerättävät tiedot. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 64; 77; 94; 100; 105–106.) Menetelmät määräytyvät sen mukaan millaista tietoa tutkimuksella halutaan tavoittaa, minkä ikäisiä osallistujat ovat ja millä menetelmällä saadaan kattavimmin tavoiteltavaa tietoa. Koska tavoitteenamme oli kerätä tietoa toiminnan kehittämistä varten, siihen osallistuneiden näkökulmasta, päädyimme valitsemaan menetelmäksemme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoitu haastattelu on menetelmänä vapaampi kuin strukturoitu haastattelu, jossa valitaan valmis vastaus annetuista vaihtoehdoista. (Puusa, 2020, s. 202–203).

Strukturoitujen haastattelujen ääripäätä kuvaa Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, s. 11) mukaan lomakehaastattelu, jossa kysymykset ja vastausvaihtoehdot

esitetään kaikille samanlaisina ja samassa järjestyksessä haastateltavasta riippumatta. Puolistrukturoidut haastattelut sijoittuvat heidän mukaansa strukturoitujen ja strukturoimattomien haastattelujen välimaastoon ja ovat muodoltaan sekä järjestykseltään vapaampia, mutta taustalla oleva näkökulma on kaikille sama. Tunnetuin puolistrukturoidun haastattelun muoto on teemahaastattelu, jossa kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella, mutta taustalla oleva teema pysyy kaikille haastateltaville samana.

Teemahaastattelu jakaantuu teema-alueisiin, jotka ovat keskustelun aiheena ja yksityiskohtaisten kysymysten sijaan tietyt keskeiset teemat ohjaavat haastattelua. Vaikka teemahaastattelusta puuttuu kysymysten tarkka ennalta määritely muoto ja järjestys, se ei ole syvähaastattelun tai strukturoimattoman haastattelun tavoin täysin vapaa muodoltaan. (Hirsijärvi ja Hurme 2008, s. 47–48.) Tutkimushaastatteluissa on omat haasteensa, teemahaastattelussa haastattelijan on Vilkan (2021, s. 126–128) mukaan pidettävä huolta, että haastateltava pysyy annettussa teemassa, vaikka keskustelu olisikin vapaata ja haastateltavan annetaan kertoa vapaasti omista näkökulmistaan. Haastattelukysymysten muodostamisessa on hyvä kiinnittää huomiota, ettei kysymyksiin voi vastata vain kyllä tai ei. Kysymyksen voi aloittaa -ko, -kö päätteisen kysymysmuodon sijaan sanoilla kuvaile, miten, millainen tai kerro.

Meidän tutkimuksessamme kysymysten asettelun yksi suurimmista haasteista oli kielitaito osalla haastateltavista. Pyrimme tämän huomioidaksemme luomaan kysymyksemme heille selkokielisiksi ja helposti ymmärrettäviksi. Lisäksi haastattelun aikana pyrimme puhumaan hitaasti ja erittäin selkeästi artikuloiden. Tarvittaessa etsimme haastattelun aikana korvaavia muotoja ilmaista kysymys, jos kävi ilmi, ettei haastateltava ymmärtänyt mitä kysyimme. Haastateltavien kielen osaamisen taso vaihteli suuresti, joka asetti ison haasteen haastattelujen sujumiselle. Kaikki haastattelut tehtiin suomeksi, mutta tarjosimme kaikille mahdollisuutta haastatteluun englannin kielellä. Haastateltavat löysimme yhteistyössä Stadin aikuis- ja ammattiopiston oppilaitospapin Sanna Uusitalon avustuksella. Hän lähetti toimintaan osallistuneille muotoilemamme haastattelukutsun, joka löytyy raporttimme lopusta (liite 1). Haastattelukutsussa pyydettiin osallistumaan kiinnostuneita lähettämään sähköpostia hänelle. Haastateltavien anonymiteetin

turvaamiseksi Sanna Uusitalo teki etätapaamista varten linkit Google meets alustalle. Sovittuna aikana teimme tämän linkin kautta haastattelun, jossa esitetyt kysymykset löytyvät tämän raportin lopusta (liite 2.)

6.3 Aineiston analyysi

Haastattelujen valmistuttua oli seuraava työvaiheemme nauhoitettujen haastattelujen litterointi. Päädyimme litteroimaan aineistomme kokonaan, jotta saadusta aineistosta olisi tutkimuksessamme maksimaalinen hyöty. Vilka (2021, s. 137.) näkee litteroinnin helpottavan aineiston luokittelua ja läpikäyntiä. Hän näkee litteroinnin työläänä, mutta välttämättömänä aineiston analyysin ja tutkimusongelman kannalta. Valitsemamme fenomenologinen aineiston tarkastelun näkökulma ei hänen mukaansa vaadi sanatarkkaa litterointia, mutta koimme sen kuitenkin välttämättömäksi, koska osalla haastatelluista henkilöistä oli suomen kielen osaamisen haasteita. Koimme sanatarkan litteroinnin tuovan tutkimukseemme luotettavuutta ja helpottavan aineiston analyysiä, erityisesti tehdesämme saamamme aineiston teemoittelua.

Litterointien valmistuttua luimme kertynyttä tekstiaineistoa läpi moneen kertaan ja kirjasimme niistä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä aloimme purkaa aineistoamme olennaisimman sisällön kategorioihin, jotka muodostimme haastatteluvastausten ja haastattelukysymysten teemojen pohjalta. Kategorioinnissa etsitään haastatteluaineistosta merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksen ja teorian näkökulmasta (Koski, 2020, s. 304). Haastattelukysymys rungot muodostuvat ennalta määriteltujen teema-alueiden mukaan ja teemat muodostuvat haastattelu aineiston ja teorian vuoropuheluna. (Hirsijärvi ja Hurme, 2008, s. 66.)

Tematisoitua aineistoamme pyrimme tarkastelemaan fenomenologisesta näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa fenomenologisella näkökulmalla, hyväksytään sen kohteeseen liittyvät oletukset, joissa kohde havaitaan itsenään ja pyritään pääsemään tutkimuksen kohteena olevien yksilöiden kokemusmaailmaan (Huhtinen & Tuominen, 2020, s.5 67–568). Vilkan (2021, s. 311) mukaan fenomenologiselle lähestymistavalle ei ole yksittäistä reseptiä, vaan sitä sovelletaan käsillä olevan tutkimustilanteen mukaan. Tutkijan peilaa omaa käsitystään

kokemuksesta, merkityksestä ja ihmisestä tutkimusaineistoon. Näkökulma antaa hyvää tietoa toiminnan merkityksellisyydestä ja vaikutuksista siihen osallistuvien perspektiivistä. Kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys ovat näkökulman peruskäsitteet ja näkökulman tärkeimpiä työvälineitä. Yksilön elämän todellisuutta ja suhdetta vallitsevaan maailmaan tutkittaessa, keskiössä on hänen kokemuksellinen suhteensa ympäröivään maailmaan (Vilkka, 2021, s. 311.) Toimintaan osallistuneiden opiskelijoiden vuorovaikutussuhde toisiin ihmisiin, ympäröivään kulttuuriin ja sen edistämisen mahdollisuuksien parantaminen tämän toiminnan kautta, on tämän tutkimuksemme ydinajatus.

7 EETTISET KYSYMYKSET

Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattavassa tutkimuksessa käytetään eettisesti kestäviä tutkimus-, arviointi- ja tiedonhankintamenetelmiä. Huolellisuus, rehellisyys, tarkkuus tutkimustyössä ja tulosten arvioinnissa, tallentamisessa sekä esittämisessä takaavat tiedeyhteisön tunnustamat toimintatavat. Muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen on avainasemassa, asianmukaiset viittaukset antavat toisten tutkijoiden työlle ja tuloksille niille kuuluvan arvon sen sijaan, että ne estettäisiin omana tutkimuksena. Käytännön toteuttamisesta vastaa tutkija itse, mutta vastuu on myös koko tiedeyhteisöllä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, i.a.)

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja uskottavuus

Juuti ja Puusa (2020, s. 322.) linjaava laadullisen tutkimuksen luotettavuuden keskeisiksi seikoiksi eettisyyden, luotettavuuden ja uskottavuuden ja yhdenkin niistä puuttuessa tutkimus on perustuksiltaan epätasapainossa ja tutkimuksen sisältöä on syytä tarkastella kriittisesti. Tutkimuksen luotettavuudella he viittaavat tutkijan kykyyn perustella oma ammattitaitonsa tutkimusongelmaan liittyvissä ratkaisuisaan perusteltuja ja oikeanlaisia menetelmiä sekä lähestymistapoja. Tutkimuksen lukijoiden ja kohteena olevien henkilöiden hyväksyntä tulosten todellisuuteen ja luottamus aineiston asianmukaiseen keräämiseen sekä huolelliseen analysointiin määrittää tutkimuksen uskottavuuden. Tutkimuksen eettisyys määräytyy Juutin ja Puusan mukaan eettisten periaatteiden noudattamisessa siten, että vastaavia periaatteita voitaisiin käyttää minkä tahansa tutkimuksen toteuttamisessa.

Tasa-arvoinen vuorovaikutus, oikeudenmukaisuuden korostaminen ja ihmisten kunnioittaminen on tutkimus- ja kehittämistoiminnan eettisten ratkaisujen tavoite. Eettisyydellä tutkimus- ja kehittämisprosessissa tarkoitetaan tapaa, jolla suhtaudutaan itse työhön, työssä kohdattuihin ongelmiin ja niihin ihmisiin, joiden elämäntilanne on tutkimuksen kohteena. Tutkimuksen tulosten soveltaminen ja niistä puhuminen, aiheen ja aineistonkeruumenetelmien valinta, tulosten läpinäkyvyys sekä rehellisyys ilmentävät myös tutkimuksen tekijän eettistä

asennetta. Tutkimuksen tulosten kriittinen tarkastelu, löydetyn informaation erinäkökulmien tarkastelu ja pohdinta sekä kyseenalaistaminen tukevat tutkimuksen luotettavuutta ja objektiivisuutta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2010, s. 11–13.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksemme uskottavuuden ja luotettavuuden lisäämiseksi olemme tuoneet tutkimuksemme tuloksia käsittelevään lukuun suoria lainauksia haastateltavien vastauksista. Peilaamme tuloksiamme ja tarkasteltavan toiminnan kehitysehdotuksiamme teoriaan, perustellaksemme näkemyksemme ja tuodaksemme läpinäkyvyyttä johtopäätöksiin. Aaltion ja Puusan (2020, s. 324–326.) mukaan tutkimuksen luotettavuus kriteerien, ohjaavien sääntöjen omaksuminen ja omien valintojen kriittinen tarkastelu kuuluu hyvään tutkimuskäytäntöön. Riippumattomuus epäolennaisista ja satunnaisista tekijöistä sekä luotettavuuden perustelu kuuluu heidän mukaansa laadukkaaseen, luotettavaan tutkimuskäytäntöön.

Koimme tutkimuksemme haastattelujen vaativan onnistuakseen aitoa läsnäoloa ja kiinnostusta, kunnioitusta, yhteisymmärrystä, luottamuksellisen ja rauhallisen ilmapiirin, ammatillisuutta sekä kulttuurisensitiivisyyttä. Aineiston analyysin aikana huomioimme erityisesti haastateltavien oman kulttuurisen identiteetin vaikutusta toimintaan osallistumiseen. Pyrimme tutkimuksemme aikana huomioimaan nämä seikat kaikessa toiminnassamme ja kiinnitimme haastatteluissa erityistä huomiota myös puheen selkeyteen ja ymmärrettävyyteen. *Kulttuurisensitiivisyydellä* tarkoitetaan herkkyyttä havainnoida ja ottaa huomioon kulttuurisidonnaisia tapoja ja tottumuksia sekä ymmärtää käyttäytymismallien kulttuurisia merkityksiä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021d.) *Kulttuurinen identiteetti* on oman minuuden, omien juurien ja kulttuurin sekä äidinkielen tiedostamista. Omaan kulttuuriin kuuluvat, tavat, tottumukset, arvot sekä edellä mainittujen kokemus itselle tärkeäksi ja tietoisuus oman kulttuurin erilaisuudesta muihin samaan yhteiskuntaan kuuluvien kanssa verraten. (Benjamin, 2014.)

Haastateltaessa ryhmän toimintaan osallistuneiden kokemuksia kunnioitettiin ja keskustelua käytiin hienotunteisesti itsemääräämisoikeutta kunnioittaen,

haastateltaville lähetettiin työelämän yhteyshenkilön kautta kutsu haastatteluun, jossa kerrottiin oikeudesta kieltäytyä haastattelusta ja haastattelun nauhoittamisesta sekä anonymiteetistä. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan ihmisen perusoikeutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Sosiaali- ja terveysalalla asiakkaan itsemääräämisoikeus on määritelty laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L812/2000.)

Haastateltavien anonymiteetin säilyttäminen oli sekä meidän haastattelijoiden, että Stadin ammatti- ja aikuisopiston yhteinen tavoite. Jo alussa opinnäytetyön toteutuksesta sovittaessa linjasimme, että Sanna Uusitalo välittää haastateltaville haastattelukutsut, vastaanottaa suostumukset haastatteluun ja lähettää etäyhteyshenkilöt haastateltaville siten, että vastaanottajan tiedot eivät välity meille haastatteliijoille. Me haastateltavat emme tienneet haastatteluun tulevasta muuta kuin onko hän opiskelija vai vapaaehtoinen. Haastattelun aluksi kerroimme keitä olemme, miksi haastattelu tehdään, haastattelun nauhoituksesta, miten materiaalia käsitellään haastattelun jälkeen ja että heidän henkilötietojaan ei kirjata, eikä heitä voi haastattelujen kautta saadun informaation kautta tunnistaa. Haastateltavilta ei kerätty muita tietoja kuin että onko haasteltava vapaaehtoinen vai suomen kielen opiskelija. Muiden tietojen keräämistä ei nähty tarpeellisena ja se takasi yksityisyyden suojan. Tietosuojalain (L1050/2018) mukaan pitää kaikkien kerättävien tietojen olla käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Haastatteluissa kertynyttä materiaalia käytettiin vain tätä tutkimusta varten, eikä litteroituja aineistoja luovuteta ulkopuolisten käsiin. Haastattelut litteroitiin siten, että kukaan haastatelluista ei ole niistä tunnistettavissa. Aineisto hävitettiin tutkimuksen vaatiman säilytysajan jälkeen tietosuojan vaarantumatta.

Haastatteluissa käytetty kysymysrunko on tämän opinnäytetyön lopussa liitteenä 2.

8 KOKEMUKSIA JA KEHITTÄMISTARPEITA KORONAKAVERI-TOIMINNASTA

Tähän lukuun olemme koonneet haastatteluissa nousseet keskeiset asiat ja ilmiöt. Peilaamme niitä teoriaan ja lopuksi nostamme esiin toiminnankehittämisen näkökulmat.

8.1 Toimintaan osallistumisen tavoitteet ja motivaatio

Vapaaehtoisten haastatteluista kävi ilmi, että monilla osallistujilla oli erilaisia motiiveja osallistua tämänkaltaiseen vapaaehtoistoimintaan. Heidän haastatteluisaan yleiseksi motiiviksi nousi muun muassa opintopisteiden ja harjoittelujaksojen suorittaminen. Tämä sai meidät miettimään, että jos vapaaehtoistyötä tehdään jonkinlaisesta velvoitteesta, niin kuinka aidosti läsnä ihminen toiminnassa todellisuudessa on, etenkin kun korkeakouluopiskelijat ovat melko kiireisiä. Kohtaaminen on parhaimmillaan yhdessä kulkemista, asioiden äärelle pysähtymistä ja kiireettömyyttä.

Eräs vapaaehtoinen kommentoi toimintaan osallistumista seuraavasti:

Se oli ihan mielenkiintoista, mut en mä olis lähteny niinku mukaan, jos mul ei ois ollu se harjoittelu.

Vapaaehtoisen haastatteluista välittyi myönteinen kokemus koronakaverina olemisesta. Kysyessämme eräältä vapaaehtoiselta, että mitä hän kokee antaneensa koronakaverilleen, hän kertoi haastattelussa:

No tietysti sitä, että niin kuin hän kokee itsensä varmemmaksi, vahvemaksi, niin kunnes suomen kielen tuottajaksi, niin kun sen mä nään ihan ykkösprioriteettina ja sellaista, että hänellä on enemmän tarttumapintaa tähän kulttuuriin.

Haastateltava kertoi myös aikovansa jatkaa toiminnassa ja saavansa toiminnan myötä myös itselleen ystävän, jota tavata etäyhteyksin.

Haluamme nostaa esille Pelkosen (2020, s. 18.) linjaukset hyvän kohtaamisen elementeistä. Niitä ovat kiireettömyys, tietoinen läsnä oleminen, myönteinen uteliaisuus, empatia ja kiinnostus vuorovaikutukseen, aito kuuntelu ja kuulluksi tuleminen. Omien toimintaan osallistumisen motiiveja on Tiilikan (2020, s. 27–29.) mukaan tärkeä ymmärtää. Se auttaa tunnistamaan onko toiminta itselle oikeanlaista ja vastaako se omia toiveita. Omia motiiveja noudatteleva toiminta palkitsee ja auttaa jaksamaan. Oikeita motiiveja on Tiilikan mukaan mahdotonta luetella, hän toteaa väriiden motiivien kertomisen olevan yksinkertaisempaa. Niistä esimerkkeinä hän mainitsee muun muassa vallan halun, uskonnollisen tai poliittisen herättelyn ja taloudellisen hyödyn.

Koemme, että minimiosallistumisjakso toiminnassa on hyvin lyhyt ja yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus ovat toiminnassa avainasemassa. Korkeakouluopiskelijat ovat usein melko kiireisiä ja uskomme, että jokin muu väylä vapaaehtoisten rekrytoimiseen voisi palvella tarvetta paremmin. Haastattelujen myötä jäimme miettimään, onko nykyisillä vapaaehtoisilla riittävästi aikaa ja halua jakaa kokemuksia omasta elämästään, jotta molemmin puolinen luottamus voidaan saavuttaa. Ilman luottamusta kohtaaminen ei ole aito ja tuloksena on pelkkä tapaaminen. Useilla vapaaehtoisilla osallistuminen jäi kuitenkin yhteen minimi jaksoon. Luottamuksen merkitys myös korostui opiskelijoiden haastatteluissa:

Ehkä me voimme olla ystävä sitten, mutta minä tiedän että nyt on on vaikea minulle yrittää puhua ja jos minä en tunne luottava ja joskus minulla on pelkää puhua, en voi minun minun pää vaan se se kiinni ja minä en voi puhua, nyt se on tosi ongelma minulle. Minä kävin psykologi, koska joskus minä opiskelen joka päivä suomenkieli, mutta kun haluan puhua ja minun pää se menee kiinni ja minä en en mene sanoja, en voi puhua, koska minulla on pelko.

Toinen meistä tämän tutkimuksen toteuttajista osallistui tähän toimintaan vapaaehtoisena, ja me molemmat osallistuimme toiminnan alussa pidettävään perehdytykseen. Toimintaan osallistumisen lomassa nousi haasteeksi vapaaehtoisten määrä suhteutettuna toimintaan haluavien opiskelijoiden määrään. Ensimmäisessä toteutusvaiheessa mukana oli 7 vapaaehtoista, joista kukin oli sitoutunut vähintään neljään tunnin mittaiseen etätapaamiseen opiskelijan kanssa.

8.2 Yksinäisyyden lievittäminen

Toiminnan nimessä oleva termi 'kaveri' luo tietynlaisia ennakko-oletuksia ja odotuksia toiminnalle. Onko toiminta ohjausta, tukihenkilötoimintaa, vertaistukea vai kaveruutta? Monesta maahanmuuttajataustaisen opiskelijan haastattelusta nousi esiin sama teema, yksinäisyys. Usein taustalla on aiempia ulkopuolisuuden kokemuksia, osattomuutta ja syrjintää.

Yksinäisyys ei itsessään ole mielenterveyden ongelma, mutta yksinäisyyden kokemuksesta saattaa sellaisia syntyä. Yksinäisyys vaikuttaa ihmisen tunnemaailmaan kielteisesti ja aiheuttaa sitä kokeville ihmisille muun muassa ahdistuneisuutta, arvottomuuden tunnetta ja masennusta. Henkilökohtaista yksinäisyyden kokemusta voisi kuvata sosiaaliseksi kivuksi.

Yksinäisyys usein jaotellaan sosiaaliseen ja emotionaaliseen yksinäisyyteen. Sosiaalinen yksinäisyys syntyy, kun ihmisellä on vain vähän kontakteja lähipiirissään, eikä ihminen pääse kokemaan sosiaaliseen yhteisöön kuulumista. Emotionaalinen yksinäisyys määritellään läheisen tunnesiteen tai kiintymyksen kohteen puutteeksi. (Mielenterveyden keskusliitto, i.a.) Nämä molemmat nousivat esiin haastatteluissa. Moni maahanmuuttaja tarvitsisi ja haluaisi elämäänsä oikean ystävän tai kaverin, mutta tämä ei välttämättä mielestämme toiminnassa toteudu ja mielikuva kaveritoiminnasta voi tuottaa pettymyksen.

Heiskanen & Saaristo (2011, s. 17.) näkevät, että vaikeiden elämäntilanteiden työstämisen raskaaksi ja niistä yksin selviytyminen on haastavaa. Ongelmien jakaminen muiden kanssa, voisi heidän mukaansa auttaa, mutta kasvojen menettämisen pelossa siitä usein pitäydytään ja sen sijaan eristäydytään entisestään, kun vaikeiden asioiden käsittely on kipeä prosessi. Tämä voi johtaa mielenterveyden ongelmiin.

Kognitiivinen teoria määrittelee yksinäisyyden psyykkiseksi tilaksi, johon liittyy yksilön tulkinnat omasta tilanteesta ja sosiaalisesta verkostosta. Kokemukseen yksinäisyydestä voidaan vaikuttaa näihin tekijöihin puuttamalla. (Tiikkainen 2011, s. 65.) Kantaväestön kanssa solmittujen kontaktien on osoitettu lukuisissa

tutkimuksissa edistävän maahanmuuttajien kotoutumista. Paikalliset ihmiset ovat mitä parhain väylä saada tietoa uudesta ympäristöstä ja tutustua kieleen ja kulttuuriin. Usein maahanmuuttajilla ennen koettu sosiaalinen tuki puuttuu uudessa tilanteessa, tai se on heikkoa ja se saattaa perustua ainoastaan viranomaisasiointiin.

Yksi haastatelluista opiskelijoista kertoi, että hän on onnellinen, kun hänellä on nyt toiminnan myötä edes yksi ystävä:

Nyt on hyvä, parempi. Mutta yksi kaveri, se on tosi hyvä.

Hänen kertomuksensa toi voimakkaasti esiin ongelman, jonka korona on aiheuttanut monille heikommassa asemassa oleville ihmisille. Yksinäisyys korostuu niiden maahanmuuttajien kohdalla, joilla ei ole koronan myötä mahdollisuutta tavata edes koulutovereita. Eräs opiskelija kommentoi toimintaa seuraavasti:

Se oli kiva minulle. Koska minulla ei ole kaveri, että mina voi puhua suomen kieli. Ja koska tällä hetkellä korona-aika, se on vaikea mennä koulussa ja harjoitella. Oli tosi kiva minä puhui enemmän suomen kieli.

8.3 Toiminnan tarkoituksen toteutuminen

Aiemmassa alaluvussa nostimme esiin, että yhteinen sekä vapaaehtoisten että suomen kielen opiskelijoiden ymmärrys toiminnan tarkoituksesta on ehdottoman tärkeää. Haastatteluissa nousi esiin, vapaaehtoisten kuvatessa toimintaa, että tapaamisissa tehtiin muun muassa yhdessä läksyjä, käytiin läpi tietoteknisiä ongelmia ja keskusteltiin omasta ruokakulttuurista sekä muista erilaisista asioista. Esiin nousi kuitenkin myös, että joissain tapaamisissa vapaaehtoinen näki tapaamisen mahdollisuutena harjoitella itsellä harjoittelussa olevaa kieltä, joka oli toimintaan osallistuneen suomen kielen opiskelijan äidinkieli.

Toimintaan osallistuminen on sen alussa haastavaa, kun tilanne on molemmille uusi ja toinen ihminen linjalla itselle vieras. Toimintamuoto koettiin kuitenkin hyväksi ja siihen osallistumisen kynnyks matalaksi, kun tapaamista varten ei tarvitse

siirtyä tapaamispaikkaan vaan voit osallistua etäyhteydellä, vaikka omalta kotisohvalta. Vapaaehtoisten haastatteluissa nousi myös esiin, että opiskelijat eivät aina olleet aivan varmoja toiminnan tarkoituksesta

No aluksi se oli vähän hakemista aina. Ku musta tuntu, et ne mun kaveritkaan ei ollu aina, ne niinku monta kertaa kyseli et niin mikä tää juttu oikeen on.

Joo, sit ku mä sain niinku kerrottua et tän tarkoitus on et pääsee niinku käyttämään sitä suomen kieltä ja ainakin se kuulosti siltä et se oli niinku tosi hyödyllistä. Et ne pääs käyttämään suomen kieltä ja varsinki nyt korona-aikaan kun oli tota, ei niinku, se toinen kaveri sanokin et ei sillä oo mitään paikkaa mis se puhuis suomea.

8.4 Kielen oppiminen ja integroituminen

Kotoutumisessa uuden kielen oppiminen on ratkaisevassa asemassa kotoutumisen onnistumiselle. Haastatteluissa ilmeni toimintaan osallistumisen haasteeksi tietotekninen osaaminen, jonka voisi nähdä tämän päivän yhteiskunnassa itsenäisen toimimisen ja kommunikaation kannalta yhtä tärkeäksi seikaksi kuin kieli-taito, etenkin näin korona-aikana.

Maasta toiseen muuttaminen on suuri elämänmuutos, joka ilmenee useimpien vuorovaikutussuhteiden menettämisenä, mutta myös sosiaalisten suhteiden ylläpidon keinot ja tavat muuttuvat, kun olosuhteet ja asuinpaikat muuttuvat. Integroitumisen tarkastelu sitoutuu paikkaan ja aikaan. Esimerkiksi 1990-luvulla Britanniassa integraation koettiin tehostuvan maahanmuuttajan omien etnisten ja kulttuuristen verkostojen kautta. Myöhemmin tutkimuksissa on korostettu vuorovaikutussuhteiden tärkeyttä paikallisen väestön kanssa sekä ylijäisiä, usein teknologia välitteisiä vuorovaikutussuhteita ja niiden muodostamia sosiaalisia verkostoja. Tänä päivänä etenkin näin korona-aikana yhdessäolon ja läsnäolon kokemuksia syntyy ajasta ja paikasta riippumatta verkkopohjaisten viestimien, älypuhelimien ja sosiaalisen median kautta. Laitteiden ja sovellusten käytön hallinta mahdollistaisi myös maahanmuuttajien yksinäisyyden kokemuksen vähenemisen, sillä heikko tietotekninen osaaminen aiheuttaa syrjäytymistä nykyaikaisessa yhteiskunnassa. (Lyytinen, 2019, s. 186–198.)

Suomen kielen opiskelijoiden haastatteluissa toimintaan osallistumisen suurin tavoite oli suomen kielen oppiminen. Haastatellut opiskelijat olivat hyvin eri tasolla suomen kielen osaamisessaan, mutta kaikilla oli paljon motivaatiota sen parantamiseen, ja he olivat halukkaita osallistumaan toimintaan uudelleen, mikäli se olisi mahdollista. Heidän tavoitteensa suomen kielen oppimisen jälkeen oli opiskella ammattiin ja työllistyä, eli autonomian saavuttaminen.

Sen lisäksi, että työnteko tarjoaa palkan ja siten turvaa talouden, on sillä myös piileviä hyötyjä ihmisen hyvinvoinnille ja mielenterveydelle. Työ jäsentää ja rytmittää päivää, luo sosiaalisia suhteita, pitää aktiivisena ja määrittää ihmisen identiteettiä sekä myös tämän statusta yhteisön silmissä. (Yijälä ym., 2018, s. 40–43).

Kysyessämme suomen kielen opiskelijalta, haluaisiko hän jatkaa uudelleen koronakaveri- toiminnassa hän vastasi:

Joo. Mun mielestä minä tarvitsen minun mielestä, mä asun Suomi ja minä olen puhuu suomia ja minä haluan työnelämässä. Minä haluan riittää kieli, minä haluan menen työpaikkaa.

Maahanmuuttajat kokevat maahanmuutossa ja uudessa kulttuurissa monia haasteita, joista yhtenä Karvonen (2018, s. 10–11.) mainitsee autonomian menetyksen, joka liittyy erityisesti kielelliseen osaamiseen. Uudessa kotimaassa kulttuuri, tavat ja tottumukset, yhteiskuntarakenteet ja järjestelmät ovat uudet ja erilaiset. Kaikkien näiden ymmärtämiseen avainasemassa on kielen oppiminen. Kielen oppiminen vie aikaa ja Karvonen muistuttaa, että suomi on kielenä yksi vaikeimmista maailmassa. Se, kuinka nopeasti uutta kieltä opitaan, vaihtelee paljon. Karvosen mukaan uuden ympäröivän kulttuurin ja kieliympäristön ollessa uutta ja outoa ihminen kokee kulttuurista ja yhteiskunnallista vammaisuutta. Ihmisen oppiessa kieltä ja perehtyessä uuteen kulttuuriin hänen kokemansa tunne vähitellen väistyy.

Karvonen (2018, s. 15.) näkee sosiaalisen häpeän maahanmuuttajien ongelmaksi, joka syntyy, kun maahanmuuttaja kokee jäävänsä syrjään, hänen osaamisensa kyseenalaistetaan tai häntä aliarvostetaan. Uuden kulttuuriympäristön

omaksuminen vie aikaa ja opiskeluympäristön toimintatavat, opetus ja tehtävät eivät heti ole toisesta kulttuurista tulleelle selkeitä.

Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan itsetunnon ylläpitäminen on yksi ihmisen perimmäisistä sisäänrakennetuista motivaatioista. Teorian sosiaalinen ulottuvuus viittaa yksilön ryhmäjäsenyyksiin ja niiden pohjalta rakentuvaan minäkäsitykseen. Yksilön kokemusta itselleen tärkeän ryhmän jäseneksi kuulumisesta kutsutaan ryhmään samaistumiseksi. Kun ryhmän taustalla vaikuttavat motivaatiot ovat samankaltaisia, voi yksilö ryhmässä toimiessaan luottaa siihen, että hän saa ryhmässä etenkin sosiaalisen identiteettinsä kannalta arvokasta palautetta, joka auttaa rakentamaan myönteistä minäkäsitystä itsestään sekä myös ylläpitämään ja tarvittaessa nostamaan itsetuntoa. Ryhmään kiinnittymisen mallin mukaan vahva samaistuminen lisää yksilön halua sitoutua ryhmän toimintaan ja sen toimintaperiaatteisiin. (Yijälä ym., 2018, s. 43–45.)

8.5 Käsitys ajasta ja aikataulusta

Vapaaehtoisten haastatteluissa nousi voimakkaasti esiin sovittujen tapaamisaikojen noudattaminen ja sen haasteet. Vapaaehtoiset kokivat, että sovituista tapaamisista jouduttiin muistuttamaan usein ja osa tapaamisista peruuntui kokonaan, kun toista osapuolta ei tavoitettu sovittuna aikana. Suomea äidinkielenään puhuva vapaaehtoinen kuvaa tilannetta seuraavasti:

Se asia mikä yllätti, oli et ne niinku ne toisella puolella olevat kaverit, ni ne.. He eivät olleet hirveen sitoutuneita tähän juttuun. Kun ite taas oli niinku sitoutunut ni siin tuli niinku semmosia ristiriitoja välillä ja se välillä niinku ää... otti päähän niin sanotusti.

Kysyessämme tarkennusta, miten tämä hänen mielestään ilmeni, hän vastasi:

Just se, ku joutu niinku, monta kertaa muistuttelemaan niinku Sanan kautta niistä tapaamisista ja sit tultiin niinku myöhässä ja sitte ää... no niin siellä saatto esim. toinen olla jossain kauppakeskuksessa samaan aikaan kavereiden kanssa.

Aikataulujen noudattaminen nousi esiin yhtenä suurimmista haasteista tietoteknisten ongelmien ohella toiminnan toteutumisessa. Ymmärrettävästi vapaaehtoiset kokivat asian harmillisena, sillä he olivat itse useimmiten paikalla vähän ennen sovittua aikaa. Suomessa sovittujen aikojen noudattaminen ja täsmällisyys on itsestäänselvyys ja rinnastetaan usein yksilön luotettavuuteen. Epätäsmällisyyttä pidetään epäkunnioittavana käytöksenä ja osoituksena välinpitämättömyydestä.

Täsmällisyys ja aikataulujen noudattaminen Suomessa voi olla joillekin maahanmuuttajille uusi asia ja siinä on paljon kulttuurieroja. Maatalousvaltaisissa yhteiskunnissa ennen teollistumista oli tyypillistä niin sanottu itämainen tai syklinen aikakäsitys. Syklinen aikakäsitys perustuu luonnollisiin kiertoihin, kuten yön ja päivän ja vuodenaikojen vaihteluun. Länsimaissa tuttu lineaarinen aikakäsitys on teollistumisen ilmiö. Lineaarisisessa aikakäsityksessä aika koetaan muutokseksi, eli jostain asiasta jotain toista asiaa kohden, joka kenties kertoo suorituskeskeisyydestämme tänä päivänä. (Hartikainen, 2008, s. 15–16.)

Täsmällisyys ei ole kaikissa kulttuureissa ensimmäinen prioriteeteista, on erilaisia aikajärjestelmiä, viikkorytmejä sekä ajan käsitteitä, jotka voivat eri kulttuuritautalla tuntua hankalalta. Aina ei tiedosteta, että kaikissa maissa ei ole samoja kellonaikoja. Joissain kulttuureissa painaa täsmällisyyttä enemmän esimerkiksi se, että kuinka toiset ihmiset kohdataan; jos esimerkiksi kohtaat sattumalta tuttavan, etkä jää vaihtamaan kuulumisia vedoten kiireeseen, sitä voidaan pitää jopa törkeänä käytöksenä. (Saraneva, 2018, s. 20-21.)

Suomessa kun vuorokausi vaihtuu keskiyöllä, Afrikassa se vaihtuu auringon noustessa ja joissain maissa lauantai on viikon ensimmäinen päivä, kun taas länsimaissa se on viikonlopun ensimmäinen päivä. (Saraneva, 2018, s. 20–21.) Eri-laiset ajan käsitteet voivat olla hämmentäviä, eikä orientoituminen täysin uudenaikaiseen ajan käsitteeseen ole helppoa.

8.6 Sukupuoliroolit ja kulttuuri-identiteetti

Kulttuurilla tarkoitetaan opittuja tai siirrettyjä uskomuksia, arvoja ja käytäntöjä, jotka ohjaavat ihmisen ajattelua ja toimintoja tietyn kaavan mukaisesti. Kulttuuri kattaa tavat, kielen, moraalikäsitteiden, kasvatuksen, talouselämän, politiikan, tieteet, taiteet ja uskonnot. Vieraan kulttuurin normien ymmärtäminen voi välillä tuntua hankalalta, sillä ihminen toimii automaattisesti kulttuurin mukaan, johon hän on kasvanut ja näin voi syntyä väärinkäsityksiä. Se kulttuuri, jonka vaikutuksessa kasvamme ja elämme, määrittelee meille mikä on oikein ja mikä väärin, tai mikä on sopivaa ja mikä sopimatonta käyttäytymistä missäkin tilanteessa. Kulttuurikäsitteet sekä taito sopeutua uuteen kulttuuriin vaihtelevat ihmisillä paljon. (Polarinen & Koppinen, 2011, s. 9–21.)

Kulttuuri vaikuttaa sukupuolierojen rakentumiseen, eli miehen ja naisen asemaan. Biologista sukupuolta vahvemmin sosiaalinen sukupuoli kytkeytyy oman kulttuurisen ryhmän odotuksiin, uskomuksiin ja velvollisuuksiin sekä käyttäytymistapoihin. Miesten ja naisten sosiaalistumisprosessi ja tehtäväjako määrittyvät yksilöllisten sosiaalisten ja kulttuuristen sukupuolierojen säätökeinä. (Trippodi, 2014, s. 13–14.)

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että osalle vapaaehtoisista oli tullut eteen tilanteita, joissa olivat tunteneet olonsa epämukavaksi tapaamisten aikana. Tilanteet olivat tapahtuneet tapaamisissa, joissa eri sukupuolta olevat koronakaverit tapasivat.

Ja se ois niinku kiva tutustuu, niinku naisiin ja miehiin molempiin, mutta se oli mulle vähän ongelmallista. Ku se toinen niinku flirttaili tosi kovaa mulle, et olis ollu varmaan helpompaa, jos se olis ollu nainen. Tai sillee niinku et saa flirttailla ja se on ihan hauskaa vähäsen mut niinku siel on tiettyjä rajoja, mitä ei saa ylittää

Saraneva (2018, s.99) muistuttaa, että jokaisessa kulttuurissa on omat arvot, perinteet, uskomukset ja ennakkoluulot, jotka aiheuttavat jännitteitä eri kulttuurien välillä. Vieraaseen kulttuuriin tutustuminen ei ole aina mahdollista, olisi kuitenkin hyvä tiedostaa, että eri kulttuurista tuleva maahanmuuttaja on omaksunut kotimaassaan omaan kulttuuriin liittyvät tavat ja elämänarvot. Tärkeimpinä tunteiden

ilmaisu, ruumiinkieli, miehen ja naisen rooli, uskonnon vaikutus kulttuuriin, yksilön, perheen ja yhteisön roolit. Nämä kaikki vaikuttavat hänen toimintaansa ja käsityksiinsä asioista.

Toimintaan osallistuneiden maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityispiirteet ja kulttuuritaustat vaihtelevat, mutta näemme kulttuuri- ja seksuaalikasvatuksen erittäin tärkeänä osana kotouttamisprosessia. Kaikki opiskelijat eivät olleet lähtökohdiltaan islamilaisesta kulttuurista, mutta käytämme tätä esimerkkinä peilattessamme kulttuurien eroja suomalaiseen kulttuuriin. Sipilä (2012, s. 9–14.) kertoo islamilaisen kulttuurin yhteiskuntajärjestelmän sosiaalisia suhteita säätelevän vahvasti sukupuoli ja ystävyyssuhteet muodostetaan samaa sukupuolta olevien kanssa. Yksilöä ympäröivä yhteisö muodostuu perheestä ja suvusta, johon perustuu häpeä- ja kunniakäsite. Naisen asema on Islamilaisessa kulttuurissa hyvin erilainen kuin mihin me Suomessa olemme tottuneet, pojat ja miehet eivät ole juuri ollenkaan tekemisissä perheeseensä ja sukuunsa kuulumattomien tyttöjen ja naisten kanssa. Naisten ja miesten pukeutumisen edellytetään Islamilaisessa kulttuurissa olevan hyvin säädyllistä ja naisten ollakseen herättämättä vastakkaisen sukupuolen huomiota edellytetään pukeutuvan peittävästi. Huivin käyttö on herättänyt paljon huomiota ja keskustelua länsimaissa, joissa sen usein ajatellaan olevan merkki alempi arvoisuudesta ja alistamisesta. Käyttäjälleen huivin merkitys on pääsääntöisesti omaa uskoa korostava.

Identiteettikriisiä on hyvä lähteä havainnoimaan määrittelemällä ensin, mitä identiteetillä tarkoitetaan. Juujärvi, Myyry & Pesso (2011, s. 42–43.) määrittelevät identiteetin tapana, jolla ihminen määrittelee ja luokittelee itsensä. Luokitteluja voi olla erillisiä ja päällekkäisiä, mutta ne yleensä jaetaan kahteen osaan sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin. Henkilökohtaisen identiteetin määrittävät ominaisuudet, jotka erottavat yksilön muista ja tekevät hänestä ainutlaatuisen, ovat hänelle niin sanotusti leimaa-antavia ja muiden ihmisten hänestä tunnistettavissa. Kun yksilöllä luokitellaan ominaisuuksia, jotka ovat yhteneväisiä muiden saman ryhmän jäsenten kanssa, puhutaan sosiaalisesta identiteetistä. Se tyypillisesti vaihtelee tilanteesta toiseen ja jokaisella on useita sosiaalisia identiteettejä, esimerkiksi työpaikalla omansa, niin sanottu ammatti-identiteetti, ja harrastusryhmässä omansa.

Taskinen (2017, s. 46–47.) näkee osallisuuden tavoittelun ja sopeutumisen keskeisenä tekijänä identiteettityön. Hän linjaa vahvan identiteetin omaavan henkilön avoimeksi, yhtenäiseksi ja tehokkaaksi. Avoimuudella hän tarkoittaa tässä yhteydessä valmiutta ottaa vastaan uusia kokemuksia. Yhtenäisyydellä vahvaa yhteyttä muihin, joka syntyy jaettujen kokemusten kautta. Tehokkuudella yksilön halua osallistua. Hajanainen identiteetti johtaa hänen mukaansa yksilön osallistumattomuuteen. Identiteettityön tukeminen mahdollistaa yksilön pääsyn täyteen osallisuuteen. Identiteetti kehittyy yksilön koko elinkaaren ajan varhaislapsuuden kielen oppimisesta lähtien. Uuden kielen oppiminen kiinnittää ympäristöön ja on näin ollen identiteettityön väline.

Maahanmuuttajan käsitys omasta identiteetistä muuttuu lähes aina kotoutumisprosessin alussa. Kohde maan erilaiset sukupuoliroolit, miehen ja naisen roolien vaihtuminen haastaa erityisesti miehen sopeutumista uuteen kulttuuriin. Miehen nopea integroituminen ympäröivään yhteiskuntaan ja työllistyminen, kielen oppimisen myötä on erityisen tärkeää koko perheen kokonaisvaltaiselle kotoutumiselle. Myös perheen sisäinen sukupolvien välinen identiteetti kriisi on mahdollinen, perheen lasten luodessa uuden kontaktiverkoston nopeasti, oppiessa kielen ja omaksuessa uuden ympäröivän kulttuurin toimintatavat vanhempiaan nopeammin. Äkkiä vanhemmat ovatkin melkein riippuvaisia lapsistaan esimerkiksi kielen osalta saadakseen asiat hoidettua uudessa maassa. Vanhempien auktoriteetin tukemiseksi ja identiteettikriisin kasvattamisen välttämiseksi onkin syytä pohtia omaa ammatillista toimintaa, esimerkiksi kieltäytymällä käyttämästä perheen lapsia tulkkina. (Karvonen, 2018, s.1 3–14.) Hallintolaissa (L434/2003) on säädelty asiamiehen salassapitovelvollisuudesta, joka sitoo asiamiehen ohella myös muita päämiehen asioiden hoitoon osallistuvia henkilöitä. Lasta tulkkina käytettäessä ei voida varmistua salassapidon määräyksen täyttymisestä ja välitetyn tiedon oikeellisuudesta.

Karvosen (2018, s. 15) mukaan ympäröivän yhteiskunnan hyväksyntä on tärkeää jokaiselle ja syrjään jäämisen saatetaan kokea johtuvan uskonnon, kulttuurisen taustan tai ihonvärin aiheuttamaksi. Tämä voi johtaa oman taustan sosiaaliseen häpeämiseen ja identiteettikriisiin. Ihminen kokee osaamisensa ja pätevyytensä

kyseenalaistetuksi ja itsensä joukkoon kuulumattomaksi. Uuden identiteetin ja kulttuuriympäristön omaksuminen vie aikaa.

Haastatteluissa kävi voimakkaasti ilmi erityisesti miesten osalta, että suurimpana toiveena oli suomen kielen oppimisen myötä mahdollisuus opiskella ammatti ja työllistyä. Näemme toiminnan erittäin tärkeäksi, ei vain koronan vuoksi, vaan myös kotoutumisen tukemiseksi. Toiminnan kehittäminen vastaamaan siihen osallistuvien tarpeita on tärkeää.

8.7 Toiminnan kehittämistarpeet

Koemme, että toimintaa voisi kehittää monipuolisempaan suuntaan, jos käytettävissä olisi isompi määrä vapaaehtoisia. Toimintaan osallistuneet suomen kielen opiskelijat olivat erittäin motivoituneita osallistumaan toimintaan ja saimme vaikutelman, että he kokivat keskustelujen antavan hyvän mahdollisuuden puhua suomea ja erityisesti se antoi rohkeutta yrittää kommunikoida suomeksi. Kaikki haastattelemamme opiskelijat olivat halukkaita osallistumaan toimintaan uudelleen, mikäli siihen tulee mahdollisuus, mutta kaikki vapaaehtoiset eivät olleet halukkaita lähtemään toimintaan mukaan uudelleen. Mietimme voisiko toimintaan rekrytoida mukaan esimerkiksi työttömiä, yksinäisiä vanhuksia tai seurakuntien vapaaehtoisia sekä ihmisiä, jotka kaipaisivat myös mielekästä tekemistä ja vastavuoroista kommunikaatiota korona-aikana. Eräät vapaaehtoiset vastasivat kysyessämme jatko-osallistumisesta seuraavasti:

No en. Mutta nyt mä elän itseki kiireistä aikaa koulua ja töitä ja näin, mut sitte jos mä kävisin vaikka töissä vaan niin se vois olla tietynlainen harrastus jutella kerran viikossa vaikka jonkun kanssa.

No se on se... Tavallaan se kiireisyys ja sitä kautta mä en halua nyt sitoutua niinku tiettyihin aikoihin.

Näemme, että toiminnan kautta opiskelijoilla on mahdollisuus luoda kaivattuja yhteyksiä kantaväestöön ja haluttaessa pidemmällä osallistumisjaksoilla taattaisiin kokemus nähdä ja kuulla tulemisesta.

Toiminnan laajentamiseen sopiva väylä voisi löytyä myös esimerkiksi sen yhdistämisestä kielikerhoihin, joita löytyy esimerkiksi Punaiselta Ristiltä. Mietimme myös, että voisivatko esimerkiksi seurakunnat ottaa toimintaansa tämän korona-kaveri-projektin kaltaisen toiminnan, jossa kaikki halukkaat maahanmuuttaja taustaiset voisivat harjoittaa suomen kieltä ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin, esimerkiksi ystävätoiminnan kautta tuomalla yhteen suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia henkilöitä tai kokonaisia perheitä.

Toiminnan nimeämiseen olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota etenkin, kun toimitaan maahanmuuttajien parissa ja oikeiden termien käyttö on erityisen tärkeää, jotta kaikilla olisi sama ymmärrys toiminnan tarkoituksesta. Toiminnan nimeämisessä olisi hyvä miettiä, että mikä on toiminnan ensisijainen tavoite. Toiminnan uudelleen nimeämisestä olisi hyvä miettiä, tai toiminnan kehittämistä enemmän nimeä vastaavaksi.

Vapaaehtoiset toivat haastatteluissa esiin, että valmiit teemaehdotukset keskusteluille voisivat auttaa, kun tapaamisia aloitellaan. Mielestämme se voisi auttaa myös siinä, että keskustelua käydään suomen kielellä ja sen kautta voisi löytyä tukea keskustelun aiheiden löytämiselle, ainakin tilanteissa, joissa suomen kieli ei vielä ole vastapuolella hyvin hallussa.

Etenkin näin korona-aikana yhdessäolon ja läsnäolon kokemuksia syntyy ajasta ja paikasta riippumatta verkkopohjaisten viestimien, älypuhelimien ja sosiaalisen median kautta. Laitteiden ja sovellusten käytön hallinta mahdollistaisi myös maahanmuuttajien yksinäisyyden kokemuksen vähenemisen, sillä heikko tietotekninen osaaminen aiheuttaa syrjäytymistä nykyaikaisessa yhteiskunnassa. (Lyytinen, 2019, s. 186–198.) Näemme tietoteknisen osaamisen toiminnan onnistumisen kannalta ratkaisevan tärkeäksi seikaksi.

Mielestämme Koronakaveri-toiminta onnistuessaan vaikuttaa voimakkaasti suomen kielen opiskelijoiden integroitumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhtenä toiminnan kehittämisen näkökulmana näemme uudelleen osallistumisen mahdollistamisen ja toiminnan muokkaamisen siten, että osallistujien kielellisen osaamisen taso huomioitaisiin suunnitellummin. Kielen opettelua olisi hyvä muokata

yksilöllisemmäksi kielellinen taso huomioiden. Sopeutumiskykyyn vaikuttavat paljon henkilön luonteenpiirteet, ikä, tausta sekä koulutustausta. Jatko-osallistuminen voisi olla esimerkiksi ensimmäisen osallistumisjakson paritapaamisten päätyttyä pienryhmä muotoista, jossa vapaaehtoisia olisi kaksi ja samalla kielellisellä tasolla olevia suomen kielen opiskelijoita useampi. Näin toiminta tavoittaisi useampia halukkaita ja opiskelijat voisivat tutustua myös toisiinsa ja saada toisistaan tukea sekä verkostoitua. Näin toiminta kasvattaisi opiskelijoiden sosiaalisen osallisuuden tunnetta ja voisi poistaa heidän yksinäisyytensä ja syrjäytyneisyyden tunteitaan. Erilaisilla merkityksellisillä ryhmäjäsenyyksillä voi olla hyvin keskeinen rooli kotoutumisessa. Jokaisella on tarve kokea kuuluvansa johonkin, jonka saavuttaminen etenkin maahanmuuttajataustaisten kanssa toimiessa on todella tärkeässä asemassa. Näemme, että ryhmämuotoinen toiminta voisi olla eduksi kaikille toimintaan osallistujille. Jos toimintaa laajentaisi ryhmämuotoiseksi, mielemmme myös, että tulevaisuudessa palkattu ammattilainen voisi vetää erilaisia ryhmätapaamisia. Erilaisia ihmisiä yhdistäviä ryhmiä voisi olla esimerkiksi käsityö- tai liikuntaryhmät, joita voi tilanteen mukaan ohjata kasvokkain sekä myös etänä. Palkatun työntekijän kanssa toimiminen takaisi myös intensiivisemmän tuen toimintaan osallistujille tarvittaessa.

Ohjattaessa opiskelijoita mukaan toimintaan olisi hyvä käydä tarkkaan läpi aikataulujen ja kellonaikojen noudattamisen tärkeys suomalaisessa kulttuurissa, jossa se on lähes itsestäänselvyys. Eräs vapaaehtoinen toi tämän esiin seuraavasti:

Niin ja monesti niinku mä saatoin oottaa sillee puolkin tuntia ja niinku viestitellä Sannan kaa et mikä homma ja blaa blaa blaa... sit se ei tuu ollenkaan ja näin. Tuntu vaan et aika meni hukkaan.

Koemme, että perehdytyksessä olisi tärkeää kirkastaa toimintaan osallistuneille vapaaehtoisille toiminnan tarkoitus. Perehdyttämisessä ja olisi myös tärkeää painottaa osallistujille kulttuurisensitiivisen kohtaamisen tärkeyttä. Se kulttuuri, jonka vaikutuksessa kasvamme ja elämme, määrittelee meille mikä on oikein ja mikä väärin, tai mikä on sopivaa ja mikä sopimatonta käyttäytymistä missäkin tilanteessa. Yksilön erityispiirteet ja kulttuuritaustat vaihtelevat, mutta näemme kulttuuri- ja seksuaalikasvatuksen erittäin tärkeänä osana kotouttamisprosessia,

joten ennen toimintaan osallistumista näitä asioita olisi tärkeää käydä läpi. Mietimme, että ennen toimintaan osallistumista vapaaehtoisille sekä suomen kielen opiskelijoille voisi olla hyödyksi esimerkiksi verkossa toteutettu perehdytysmateriaali, jossa olisi hyvä korostaa informatiivisten videoiden ja tekstien muodossa yllä mainittuja asioita. Näin perehdytys ja toiminnan tarkoitus selkeytyisi ja asioihin, jotka kenties mietityttävät voisi aina palata tarpeen tullen uudelleen.

Mietimme myös, että jos osallistujat ennen toimintaan osallistumista täyttäisivät lyhyet lomakkeet mielenkiinnonkohteistaan, niin mahdollisuus aitoon kaveruuteen kasvaisi ja näin saataisiin yhdistettyä kenties jopa kokonaisia perheitä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämä opinnäytetyö pohjautuu Helsingin seurakuntayhtymän oppilaitosyhteistyön Koronakaveri-projektiin, joka ideoitiin Helsingin seurakuntayhtymän ilman sinua -kampanjan pohjalta joulukuussa 2020. Ilman sinua -kampanja oli suunnattu lievittämään korona-ajan tuomaa yksinäisyyttä teemana ”ilman sinua ei ole valoa” ja rohkaisemaan ihmisiä olemaan valona toisilleen sekä asettamaan kynttilä ikkunalle ja levittämään näin sanomaa, että yhdessä tästä selvitään. (Kirkko Helsingissä, 2020.)

Yksinäisyys on teema, joka nousee vahvasti etenkin maahanmuuttajien elämäntilanteessa pinnalle, josta on syntynyt tarve Koronakaveri-toiminnalle. Haastattelussa tuli esiin sosiaalisten verkostojen tärkeys suomalaisten kanssa oleellisena tekijänä Suomeen kotoutumisessa. Kuten monissa tutkimuksissa, myös haastattelussa kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien molemminpuolinen vuorovaikutus koettiin edesauttavan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen tapoihin ja kulttuuriin oppimista. Korona-aika on vaikuttanut heikentävästi opiskelijoiden mahdollisuuksiin luoda sosiaalisia kontakteja, joille on suuri tarve. Selvästi siis tämänkaltaiselle toiminnalle on tarvetta.

Hankkeen tavoitteena on tarjota suomen kieltä opiskeleville maahanmuuttajataustaisille Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoille mahdollisuus harjoittaa suomen kielen osaamista keskustelemalla, tutustua suomalaiseen arkeen ja kulttuuriin korkeakouluista rekrytoitujen kantasuomalaisten opiskelijoiden kanssa. Kielitaito edistää suuresti maahanmuuttajataustaisten itseohjautuvuutta sekä lisää pystyvyyden ja osallisuuden tunnetta yhteiskunnassa. Yhteisen etäyhteyksillä toteutetun toiminnan kautta osallistujat kokivat vastavuoroisen kohtaamisen olevan avoimempaa ja helpompaa kuin satunnaisissa kohtaamisissa sekä kohtaamisen kynnyksen matalana.

Osallistujien haastattelussa todentui kielen oppimisen ja osaamisen merkitys. Yhteisellä kielellä on oleellinen vaikutus vuorovaikutustilanteiden syntymiseen kantasuomalaisten kanssa. Pelkkä kielitaito ei automaattisesti johda

vuorovaikutussuhteisiin, mutta se madaltaa kynnystä vastavuoroiselle kohtaamiselle, vaikka sosiaalisten suhteiden syntymiseen vaikuttavat myös henkilökohtaiset piirteet ja asenteet yhtä lailla kielitaidon lisäksi. Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa niin maahanmuuttajilla kuin suomalaisilla on yhtä tärkeä rooli monikulttuurisen yhteiskunnan rakentajana.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan olettaa maahanmuuttajien tarvitsevan tukea kotoutumiseen ja hyötyvän koronakaveri-toiminnan kaltaisesta matalan kynnyksen toimintaan osallistumisesta oppiessaan kielitaitoa sekä paikallista kulttuuria ja saadessaan uusia sosiaalisia kontakteja. Toiminta koettiin hyvänä väylänä tutustua suomen kieleen ja kulttuuriin, vaikkakin sitä voisi vielä kehittää monipuolisempaan suuntaan, jotta se palvelisi tarvetta mahdollisimman hyvin.

Haastatteluissa kuitenkin nousi esiin, että monet suomalaisista opiskelijoista, joista puhumme työssämme vapaaehtoisina, tekivät toimintaa jonkinlaisesta velvoitteesta, kuten opintopisteiden toivossa. Toiminnan jatkon kannalta olisi tärkeää laajentaa vapaaehtoisten rekrytointia, jotta aito vapaaehtoisuus toiminnassa voisi toteutua, joka näyttäytyisi osallistujien aitona läsnäolona ja kiinnostuksena toimintaa kohtaan.

Hanke käynnistyi vapaaehtoisten perehdytyksellä tammikuussa 2021 ja sitä seuranneelle toteutuksella, joka sisälsi vähintään neljä tunnin mittaista etätapaamiskertaa. Opinnäytetyössämme tarkastelimme Helsingin seurakuntayhtymän oppilaitosyhteistyön Koronakaveri-projektiin osallistuneilta teemahaastatteluin keräämäämme palautetta maahanmuuttajataustaisten Stadin ammatti- ja aikuisopiston opiskelijoiden sekä suomalaisten vapaaehtoisten korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Työmme tavoitteena oli tuottaa tietoa toiminnan kehittämisen tarpeisiin, sillä toiminta on vasta hyvin alussa.

10 POHDINTA

Tutkimme opinnäytetyössämme koronakaveri-toimintaan osallistuneiden antaman palautteen perusteella toiminnan kehitystarpeita. Haastattelimme neljää toimintaan osallistunutta suomen kielen opiskelijaa ja neljää suomen kieltä äidinkielenään puhuvaa vapaaehtoista. Haastattelumme pohjalta nousi voimakkaasti esiin teemana yksinäisyyden kokemus, jota korona-aika on vahvistanut. Lisäksi kaikkien haastattemiemme suomen kielen opiskelijoiden tulevaisuuden tavoitteeksi nousi kielen oppimisen ohella joko opiskelu tai työpaikan saaminen.

10.1 Keskeiset havaintomme

Näemme, että koronakaveri -toiminta on oikealla asialla tukemassa suomen kielen opiskelijoiden kotoutumisprosessia ja vahvistamassa heidän kehitystään itsenäisiksi ja aktiivisiksi yhteiskuntamme jäseniksi. Tämän tavoitteen kirkastaminen myös tuleville vapaaehtoisille on tärkeää. Mielestämme Helsingin seurakuntayhtymä ja stadin ammatti- ja aikuisopisto tekevät todeksi toiminnan kautta Raamatun lähetyskäskyä ja rakkauden kaksoiskäskyä.

Koemme toiminnan olevan oivallinen keino lisätä opiskelijoiden osallisuuden tunnetta. Havaintomme toiminnan kehittämisen tarpeista voisivat palvella yleiselläkin tasolla, kun pyritään kehittämään integraatiota Suomalaiseen yhteiskuntaan ja poistamaan sen esteitä.

Huomioidessamme vapaaehtoisten haastatteluissa esiinnousseita motiiveja toimintaan osallistumisesta mietimme, että jos vapaaehtoistyötä tehdään jonkinlaisesta velvoitteesta, niin kuinka aidosti läsnä ihminen toiminnassa todellisuudessa on, etenkin kun korkeakouluopiskelijat ovat usein melko kiireisiä. Toisaalta vapaaehtoistoimintaan usein liittyy erilaisia motiiveja ja vapaaehtoistoiminta on sekä antamista, että saamista. Ihmisten erilaiset motiivit parhaillaan ylläpitävät mielenkiintoa toimintaa kohtaan ja vahvistavat toimintaan sitoutumista. Joten todellinen kysymys lieneekin motiivien sijaan, että onko juuri tällä toiminnan kohde-ryhmällä aikaa vapaaehtoistoiminnalle.

Kotoutuminen on jatkuva kaksisuuntainen prosessi, joka tarkoittaa, että myös yhteiskunta muovautuu sen monimuotoistuessa, tai näin ainakin tulisi olla. Tässä tarvitaan yhdessä elämisen taitoa (conviviality) ja ymmärrystä, että toisen tapoja toimia ei ole huonompi kuin oma, vaan että ihmiset ovat erilaisia ja eri kulttuurillisista lähtökohdista. Ideaali olisi oppia toisiltamme, joustaa ja nauttia kulttuurien monimuotoisuudesta, mutta tästä ollaan vielä melko kaukana ja muutos tutusta ja turvallisesta onkin yleensä hidasta. Työssämme nostimme esiin aikataulujen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta emme kysyneet maahanmuuttajien näkemystä kulttuurisista eroista. Näitä ajatuksia olisi ollut myös mielenkiintoista kuulla näin jälkikäteen ajateltuna.

Kirkon korostama vieraanvaraisuutta olisi hyvä korostaa yhdessä elämisen taitona, sillä vieraanvaraisuus sanana eriyttää ihmisiä. Ihanteellista olisi, ettei toivoteta ”vierasta” tervetulleeksi ja kohdella vieraana, vaan että elettäisiin yhdessä yksilöitä ja erilaisuutta arvostaen tämän mahdollistaen oppimisen toinen toisiltamme.

10.2 Ammatillinen kasvu

Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme on ollut opettavainen ja ammatillisuutta kasvattava prosessi. Olemme perehtyneet seurakunnan ja kirkon työhön, tehtävään, merkitykseen ja siihen kuinka seurakunnat kaikessa toiminnassaan pyrkivät huomioimaan vieraanvaraisuuden, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden sekä yhdessä elämisen kokemuksen kasvattamisen. Tietopohjamme maahanmuuttoon, integraatioon ja sen haasteisiin on syventynyt valtavasti sekä olemme päässeet tapaamaan eri lähtökohdista ja elämäntilanteista tulevia opiskelijoita. Olemme ymmärtäneet kuinka tärkeässä osassa kielen oppiminen on maahanmuuttajan kotoutumisprosessissa ja miten yhteiskunta voi tukea maahanmuuttajaa kotoutumisprosessin eri vaiheissa. Opimme paljon tutkimuksen toteuttamisesta, laadullisen tutkimuksen eri vaiheista ja haasteista. Pääsimme tarkastelemaan myös sosiaalialan ammattilaisten kehittämistyötä ja työtapoja, joka antoi meille arvokasta näkökulmaa tulevana ammattilaisina.

Ymmärsimme maahanmuuttajien henkisen kuormituksen maahanmuuttotilanteessa ja kuinka valtavassa ristipaineessa yksilö on yrittäessään sopeutua uuteen vieraaseen yhteiskuntaan, opetellessaan uutta kieltä ja uuden kulttuurin arvoja sekä tapoja työstäessään samalla mahdollisia traumoja ja koti-ikävää. Yhteiskunnan sulkeutuessa koronarajoitusten myötä on uusien sosiaalisten kontaktien luominen lähes mahdoton tehtävä ilman yksilöllistä tukea.

Näemme seurakuntien roolin keskeisenä maahanmuuttajien kohtaamisessa. Kirkon työntekijöillä ja vapaaehtoisilla on mahdollisuus auttaa heitä löytämään paikkansa yhteiskunnassa ja mahdollisesti seurakunnan jäseninä. Koemme diakoniatyön roolin ehdottoman tärkeäksi ihmisten hädän keskellä, huomioiden henkilökohtaiset odotukset, tarpeet ja kokemukset. Diakoniatyön tärkein kriteeri auttamisessa on auttaa siellä missä hätä on suurin ja niitä, joita ei muilla tavoin auteta. Jokaisella on luovuttamaton ihmisarvo ja eettisesti sekä moraalisesti kestävä toiminnan peruste on tämän ehdoton kunnioittaminen. Oikea aikaisen keskusteluavun tarjoamisella voi olla merkittävä vaikutus yksilön hyvinvoinnille. Diakoniatyön tärkeä osa on myös verkostotyö, jonka kautta yksilö voidaan ohjata esimerkiksi matalan kynnyksen kaveritoimintaan, jolloin sosiaalisten kontaktien luominen voi mahdollistua. Koemme kirkon työn maahanmuuttajien parissa tärkeäksi niin kotoutumisen edistämisen kannalta kuin yhdessä elämisen näkökulmasta. Kulttuurinen erilaisuus voi aiheuttaa törmäyksiä niin maahanmuuttajien ja kanta-väestön välillä kuin myös erilaisista lähtökohdista tulevien maahanmuuttajienkin välillä. Kotoutumisen edistäminen on avainasemassa poistamaan ristiriitoja ja paikallinen seurakunnalta voi olla avainasemassa hälventämässä ennakkoluuloja esimerkiksi yhteisellä toiminnalla ja tiedon jakamisella.

Olemme saaneet työstä paljon, mutta samalla tuntuu, että aihetta voisi tutkia lähes loputtomiin, sillä yhteiskunta muovautuu ja muuttuu jatkuvasti väestön monimuotoistuesssa. Opinnäytetyömme tekeminen on ollut pitkä, mutta palkitseva prosessi. Opinnäytetyötä on kirjoitettu muun opiskelun, töiden, työharjoittelun ja perhe-elämän lomassa, niin kotona, töissä tauoilla kuin ystävien ja sukulaistenkin sohvalla. Toisinaan on tuntunut, että opinnäytetyölle on ollut hankala löytää aikaa, mutta samalla se on tuntunut innostavalta ja motivoivalta prosessilta ja saanut miettimään, että mitä kaikkea vielä tulevina vuosina voisi tutkia.

Jokainen haastatteluista noussut havainto on ollut äärimmäisen tärkeä muodostaessamme kokonaiskuvaa kotoutumisen tilanteesta. Koemme, että parityöskentely oli opinnäytetyömme kannalta avainasemassa. Opintojemme suuntaukset ovat pääsääntöisesti samat, mutta toiselle meistä opintoihin sisältyy kirkontyön pätevyys. Opinnäytetyömme tulosten analysoinnin kannalta koemme, että erilaiset suuntaukset opinnoissamme toivat työllemme näkökulmaa eri suunnista ja ajatusmaailmamme täydensivät toisiaan. Uskomme, että pystymme hyödyntämään kaikkea oppimaamme tulevaisuudessa työelämässä.

Toivomme projektin jatkuvan vielä ja mahdollisesti vakiintuvan osaksi seurakuntien toimintaa, koronan kenties tulevaisuudessa siirtyessä osaksi meidän yhteistä historiaamme, luoden uudenlaisia toimintamalleja. Tätä tutkimusta tehdessämme ja tätä opinnäytetyötä kirjoitettaessa olemme neljännen aallon alussa lyhyen rauhallisen kauden jälkeen. Korona on vaikuttanut paljon opiskelijoiden mahdollisuuksiin tavata ihmisiä ja käyttää suomen kieltä ja toiminnan jatkamiselle on tarvetta edelleen. Näemme toiminnan erittäin hyödyllisenä ja sitä olisi hyvä kehittää vastaamaan mahdollisimman hyvin siinä mukana olevien tarpeita ja toivomme, että työmme auttaa toiminnan viemisessä eteenpäin. Uskomme vahvasti, että toiminnalle olisi tarvetta myös yhteiskunnan avautuessa epidemian hiipuesssa, jolloin toimintaa voisi toteuttaa myös kasvokkain. Kielelliset haasteet pysyvät ja matkan kynnyksen tuki kielen opintojen tukena on tarpeellista myös pandemian jälkeen.

LÄHTEET

- L2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- L2004/301 Ulkomaalaislaki (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>)
- Auvinen, M-A. (2020). (toim.) *Ekumeeninen Missiologia - Mitä se on?* Teoksessa M-A. Auvinen ja J. Komulainen. *Näkökulmia ekumeeniseen missiologiaan* (s. 12–14.) Kirkon tutkimuskeskus.
- Benjamin, S. (2014). (toim.) *Kulttuuri-identiteetti - merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle*. Teoksessa Marja Laine. *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus, kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena*. (s. 56–105.) Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura. <http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kulttuuri-identiteetti-kasvatus--kulttuuriperintokasvatus-kotoutumisen-tukena/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2010). *Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten*. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Heiskanen, T., & Saaristo, L. (2011). (toim.) *Modernin ajan yksinäisyys*. Teoksessa Tarja Heiskanen ja Liisa Saaristo *Kaiken keskellä yksin, yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. (s. 15–30.) PS-Kustannus.
- Heiskanen, T., & Saaristo, L. (2011). (toim.) *Johdanto*. Teoksessa T. Heiskanen ja L. Saaristo. *Kaiken keskellä yksin*. (s. 9–13.) PS-Kustannus.
- Hirsijärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsijärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja Kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhtinen, A-M. & Tuominen, J. (2020). (toim.) *Fenomenologia*. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s. 566–569.) Gaudeamus.

- Juujärvi, S., Myyry, L., & Pessa, K. (2011). Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). (toim.) *Johdanto*. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s. 9–31.) Gaudeamus.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). (toim.) *Laadullisen tutkimuksen luotettavuus*. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s. 322–323.) Gaudeamus.
- Karvonen, M. (2018). (Toim.) *Uuteen kulttuuriin asettuminen ja kotoutuminen*. Teoksessa A. Zonzi ja N. Söderblom. *Pakolaisuus, merkitykset ihmiselle ja yhteisölle*. (s. 8–32.) Therapie-säätiö.
- Kirkko Helsingissä. (28.8.2020). Oppilaitospappi sinua varten. <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/opiskelijat>
- Kirkko Helsingissä. (3.2.2021). Helsingin seurakuntayhtymän hallinto ja organisaatio. <https://www.helsinginseurakunnat.fi/artikkelit/tlpyfqh2>
- Kiviniemi, K. (2010). (toim.) *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. (s. 70–85.) PS-kustannus.
- Kontiala, L. (4.11.2019). (toim.) *Alkusanat*. Teoksessa Laura Kontiala *Osallisuudenpolku, opas tuetun vapaaehtoistoiminnan järjestämiseen*. (s. 5.) Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. (2007). *Laadullinen terveystutkimus*. Edita.
- Laimio, A. (2017). (Toim.) *Vapaaehtoistoiminta on kansalaisoikeus*. Teoksessa A. Rajala ja P. Nieminen *Tuettu vapaaehtoistoiminta -avain osallisuuden*. (s. 4–5.) Kansalaisareena.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. (26.6.2015). Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf
- Malkavaara, M., Arikka, L. & Latvus, K. (2018). (toim.) *Johdanto*. Teoksessa Kari Latvus, Laura Arikka & Elina Hellqvist. *Näkökulmia ihmisoikeuksiin, Kirkon ihmisoikeusfoorumien julkaisu*. (s. 32) Kirkkohallitus. <https://kirkonpilvi.sakasti.fi/files/35ad6ea7-3e3e-446e-a601-fadb81ce5b3d/nakokulmiaihmisoikeuksiin.pdf>

- Mielenterveyden keskusliitto. (i.a.) Vertaiset ja kokemusasiantuntijat. Saatavilla 7.4.2021. <https://www.mtkl.fi/toimintamme/vertaiset-ja-kokemusasiantuntijat/>
- Mieli ry (i.a.) Hyvät ihmissuhteet suojaavat. Saatavilla 22.9.2021. <https://www.omamieli.fi/teema/ihmissuhteet/>
- Nordic statistics database. (i.a.). Saatavilla 30.7.2021. https://pxweb.nordicstatistics.org/pxweb/en/Nordic%20Statistics/Nordic%20Statistics_Integration%20and%20migration_Population/MIGR06.px/?rxid=4bd7ba15-3c4a-4793-8711-6db1fc878223
- Peda.net. (i.a.). Kotouttaminen suomessa, keskeiset kotouttamistoimet. Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistossa, koulutusmateriaali 2018. Saatavilla 31.7.2021. <https://peda.net/kol/foorum/m/mkk/t3mst/ks2>
- Pelkonen, M. (2020). (toim.) Arvostava kohtaaminen asiakas- ja työntekijäkokeumuksena. Teoksessa S-T. Porkka ja T. Tenhunen. *Vapaaehtoistyön työnohjauksen haasteita*. (s. 15–25.) Suomen mielenterveys ry.
- Puusa, A. (2020). (toim.) *Haastattelun lajeista*. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s. 202–213.) Gaudeamus.
- Raamattu, 1992. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Suomen Pipliaseura.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). (toim.) *Johdanto*. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula *Haastattelu - Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. (s. 9–21.) Vastapaino.
- Saraneva, K. (2018). (Toim.) *Vieraasta kulttuurista tulevan pakolaisen kohtaaminen ja hoitaminen - haasteet terapeutille*. Teoksessa A. Zonzi ja N. Söderström. *Pakolaisuus, merkitykset ihmiselle ja yhteisölle*. (s. 90–108.) Therapeia - säätiö.
- Satakunnan monikulttuurisuusyhdistys. (2021). Tukea kotoutumiseen ja työllistymiseen. <https://monikulttuuriyhdistys.fi/tukea-kotoutumiseen-ja-tyollistymiseen/>

- Saukkonen, P. (2020). *Ketkä ovat maahanmuuttajia? Suomi omaksi kodiksi: Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet.* (s. 22–29.) Gaudeamus Oy
- Siljander, J. (13.1.2020). Ammatillinen suomen kielen opetus vastaa työelämän tarpeisiin. Stadi osaa. <https://stadiosaa.fi/2020/01/13/ammatti-suomea/>
- Sipilä, S. (2012). *Islam identiteetti ja naiseuden tuottaminen, suomalaisten musliminaisten blogeissa.* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83795/gradu06083.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sisäministeriö. (i.a.). Maahanmuuttoon liittyviä lakeja ja asetuksia. Saatavilla 30.7.2021. <https://intermin.fi/maahanmuutto/lainsaadanto>
- Strandman, K., & Palo, M. (2017). (toim.) *Syrjäytymisestä nuorten osallisuuteen ja kokemusasiantuntijuuteen.* Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala. *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi, asiakkaan asema ja toimijaroolin muutos* (s. 102–117). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2014). *Kohtaamisen kirkko, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020.* Kirkkohallitus.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2020). *Ovet auki, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026.* Kirkkohallitus.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, (i.a.-f). Seurakunnissa myös monikielistä toimintaa. Saatavilla 10.8.2021. <https://evl.fi/osallistu/antia-arkeen/maahanmuuttajatoimintaa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, (i.a.-g). Lähetystyö. Saatavilla 10.8.2021. https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Lähetystyö#L.C3.A4hetysty.C3.B6n_m.C3.A4.C3.A4ritelm.C3.A4
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, (i.a.-h). Vapaaehtoistoiminta. Saatavilla 12.8.2021. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/vapaaehtoistoiminta>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko, (i.a.-i). Yksinäisyys. Saatavilla 22.9.2021. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/yksinaisyys>

- Suomen Evankelis-Luterilainen kirkko. (i.a.-a). Osallisuus. Saatavilla 26.3.2021. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/osallisuus>
- Suomen Evankelis-Luterilainen kirkko. (i.a.-b). Vapaaehtoistoiminta. Saatavilla 26.3.2021. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/vapaaehtoistoiminta>
- Suomen Evankelis-Luterilainen kirkko. (i.a.-c). Monikulttuurisuus. Saatavilla 10.8.2021. <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/monikulttuurisuus>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-d). Ekumenia etsii kristittyjen yhteyttä. Saatavilla 10.8.2021. <https://evl.fi/maailmalla/ekumenia>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-e). Ekumenia omassa arjessa. Saatavilla 10.8.2021. <https://evl.fi/maailmalla/ekumenia/ekumeeniset-tavat>
- Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle. (2021). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen toimintalinjaus vuoteen 2026. <https://evl.fi/documents/1327140/55718882/Ekumeeninen+toimintalinjaus+2026+valmis.pdf/1e258208-8d7a-5aee-49a5-6375b4a340a2?t=1618301862294>
- Särkiö. R., Harri. H., Häggblom. A., Hälli. T., Kukkonen. J., Nieminen j., Nummela. I., Tarri. H., Törmänen. T., Viuhko. M., & Haapiainen T-M. (2018). Tasavertaisina ja osallisina, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen - Työryhmän loppuraportti. <https://evl.fi/documents/1327140/45404259/Tasavertaisina+ja+osallisina.pdf/53f83ce4-f894-00b6-517d-ba9ab86bf94c?t=1561549521000>
- Taskinen, S. (2017). "Ne voi opita toisilta". Kasvatustieteellinen design-tutkimus maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta edistävästä luokkakäytännöistä. Lapin yliopisto.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2.7.2021-e, -f, -g). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kotoutuminen ja osallisuus. Kotoutuminen. https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen#Viranomaisten_ja_muiden_toimijoiden_välinen_yhteistyö
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (22.2.2021.-c). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kotoutuminen ja osallisuus. Kotoutuminen.

- <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (3.3.2021a). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (3.3.2021d). Kulttuurisensitiivinen työote. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (4.2.2021b). Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kotoutuminen ja osallisuus. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>
- Tiikkainen, P. (2011). (toim.) *Yksinäisyys teorioiden valossa*. Teoksessa Tarja Heiskanen ja Liisa Saaristo *Kaiken keskellä yksin, yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. (s. 59–76.) PS-Kustannus.
- Tiilikka, L. (2020). (toim.) *Etsi, löydä sisäinen motivaatio*. Teoksessa S-T. Porkka ja T. Tenhunen. *Vapaaehtoistyön työnohjauksen haasteita*. (s. 27–37.) Suomen mielenterveys ry.
- Tilastokeskus (i.a.-a). Maahanmuuttajat väestössä. Saatavilla 16.3.2021. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus (i.a.-b). Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2020. Saatavilla 29.7.2021. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/table/table-ViewLayout1/
- Tripodi. V. (2014). *Sukupuolen filosofia*. Eurooppalaisen filosofian ry.
- Turunen. P. (2018). *Vapaaehtoisten kokemuksia verkkotapaamistoimintaan sitoutumisesta Pelastakaa lapset ry:ssä*. [Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2018/06/Pauliina_Turunen_progradu_2018.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (i.a.). Hyvä tieteellinen käytäntö. Saatavilla 12.9.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2021). Lainsäädäntö ohjaa kotoutumisen edistämistä. <https://beta.kotoutuminen.fi/kotoutumisen-edistamisen-painopisteet>
- Valtiovarainministeriö. (14.5.2015). Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu – kaikki käy. <https://vm.fi/-/vapaaehtoistyö-talkootyö-naapuriapu-kaikki-käy>
- Varto.J. (1992). Tutkimuskohde: Elämismaailma. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Kirjayhtymä.
- Vihiniemi, P. (2020). *Vapaaehtoistoiminta*. <https://kansalaisareena.fi/aineisto/aloittavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/vapaaehtoistoiminta/>
- Väestöliitto ry. (2017). Maahanmuuttaneet kokemusasiantuntijoina, eettiset toimintaohjeet järjestötoimille. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/b6f442bb-kokemusasiantuntijat.pdf>
- Yhdenvertaisuus(i.a.). Lainsäädäntö. Saatavilla 29.3.2021 <https://yhdenvertaisuus.fi/lainsaadanto>

LIITE 1. HAASTATTELUKUTSU

Olet osallistunut Stadin aikuis- ja ammattiopiston järjestämään Koronakaveri-projektin toimintaan. Olemme tekemässä tutkimusta toiminnan antamista kokemuksista ja mahdollisista kehittämistarpeista kokemusten pohjalta.

Olemme sosionomiopiskelijat Armi Arppanen ja Suvi Kalliomaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Helsingin seurakuntayhtymän ja Stadin aikuis- ja ammattiopiston koronakaveri-projektin vapaaehtoisten ja opiskelijoiden kokemuksista ja niiden pohjalta syntyneistä kehittämistarpeista. Tarkoituksenamme on kerätä kokemustietoa haastattelemalla etäyhteyksin vapaaehtoisia ja opiskelijoita. Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyömme työelämäohjaajana toimii oppilaitospappi Sanna Uusitalo.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Opiskelijoina meitä sitovat salassapitovelvollisuus ja sosiaalialan ammattieettiset periaatteet. Yksityisyyttenne turvaamiseksi haastateltavien henkilöllisyys ei tule missään tutkimuksen vaiheessa esille, edes meille haastattelijoille. Haastattelut tullaan nauhoittamaan ja purkamaan kirjalliseen muotoon. Tutkimuksesta saatu aineisto on vain tutkimusryhmän käytössä, eikä aineistoa tai sen osia anneta ulkopuolisille. Nauhoitusten purkamisen jälkeen nauhoitukset tuhotaan.

Pyydämme teiltä lupaa haastattelun nauhoittamiseen ja aineiston käyttöön opinnäytetyön tutkimuksellisessa tarkoituksessa.

Jotta tietosi pysyvät meiltä haastattelijoilta salassa, voit ilmoittaa Sanna Uusitalolle, jos suostut osallistumaan haastatteluun. sanna.uusitalo@evl.fi

Jos et tällä kertaa pääse osallistumaan, sinun ei tarvitse ilmoittaa siitä erikseen.

Ystävällisin terveisin

Armi Arppanen ja Suvi Kalliomaa

Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat

LIITE 2. HAASTATTELUKYSYMYKSET

Kysymykset opiskelijoille

- Millaista koronakaveri toiminta oli?
- Vastasiko se odotuksia?
- Miltä keskustelu tuntui?
- Oliko keskustelu helppoa?
- Opitko suomen kieltä ja kulttuuria?
- Mihin olisit toivonut saavasi enemmän apua?
- Millainen apu olisi ollut parasta?
- Mikä toiminnassa oli hyvää?
- Mitä muuttaisit tai kehittäisit?
- Haluaisitko jatkaa koronakaveri-toimintaa?
- Miksi?
- Haluaisitko sanoa vielä jotain liittyen koronakaveri-toimintaan?

Kysymykset vapaaehtoisille

- Millaista koronakaveri toiminta oli?
- Vastasiko se odotuksia?
- Miltä keskustelu tuntui?
- Oliko keskustelu helppoa?
- Mikä koronakaveri-projektissa oli hyvää?
- Koitko vastanneesi opiskelijan odotuksiin?
- Vastasiko toiminta omia odotuksiasi?
- Mitä muuttaisit tai kehittäisit?
- Mitä koet saaneesi koronakaveri-projektista?
- Mitä toivot antaneesi projektille?
- Haluaisitko jatkaa koronakaveri-toimintaa?
- Miksi?
- Haluaisitko sanoa vielä jotain liittyen koronakaveri-toimintaan?